

מחזרים

פרשת ויקרא | גליון כ"ג | תשפ"א

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

ענין אמירת סימני ליל הסדר בפה

פעם בליל הסדר התארח על שולחנו של האדמו"ר בעל ה"נתיבות שלום" מסלונים ז"ע אחד מגדיבי הלב שתמכו ביישיבת סלונים, וכשהגיעה עת אמירת ה"סימנים" שאל האורח את הנתיבות שלום ז"ע: "מהו הענין באמירת הסימנים הללו, ומה הטעם בהם?"

ענה לו הרבי: אמשול לך משל! למה הדבר דומה? נכנס אדם לתא הטייס ורואה לפניו כפתורים שונים ומשונים, ולחצנים מתוחכמים, והוא בוהה בהם כ"תרנגול בבני אדם". אין לו כל הבנה לשם מה

נצרכים כפתורים רבים אלו. אמנם הטייס המנוסה מבין ויודע מהי מטרת כל כפתור וכפתור, ומהי פעולתו המיוחדת של כל לחצן. הכפתורים והלחצנים מסייעים המה למטוס לנסוק כלפי מעלה, ולהמריא לפסגות גבוהים ביותר....

האדם הפשוט לא בהכרח מבין תמיד את המשמעות הפנימית העמוקה....

(ליקוטי אב - הגדש"פ)

מדוע אין שואלים מה נשתנה בסוכות!?

פעם שאל דוכס אחד לרבי צבי הירש

לוי'ן זצ"ל, מדוע שואלים 'מה נשתנה' בפסח ולא בסוכות, הלא בסוכות משנים יותר סדרי חיים, יוצאים מדירת קבע ויושבים בסוכות, ועוד.

נמוקי'נו אתנו - החזיר לו רבי צבי הירש - פסח, תינוק מ'ישראל רואה יהודים יושבים מסובים במנוחה ושלווה. ומסביב לשלחן ערוך, יינות ומעדנים שלא כדרכם של ישראל בגולה.

והוא תמה ושואל: 'מה נשתנה?' ואולם בסוכות הר'יהו רואה בני ישראל נטרדים מבתי'הם, יושבים באיזו סוכה רעועה, הרוחות סוערות... ואין התינוק מתפלא כלל, יודע הוא כל ילד יהודי כי ישראל בגולה דרכו בכך.

(ויקהל משה' גורדון ח"א עמ' קג)

טעם שאין נפילת אפים בהודש ניסן

אין נפילת אפים בכל חודש ניסן וכו', שהוא חשוב ומלך ראשון מששת החדשים החשובים נקראים 'מלכים' שהם 'מלאים', ראשון, הוא החדש הזה ניסן, ניסא והוא לשון רוממות, ונקרא גם כן חודש האביב, שהוא א"ב אלה אב לכל החדשים, שהם י"ב, ותיבת 'לך' הוא אותיות 'מלך', שהוא מלך על כולם, שם חג המצות שהוא ראש לכל המועדים.

(יפה ללב ח"ה סי' תכט - להגה"ק רבי רחמים ניסים יצחק ב"ר חיים פאלאג'י - ד' ניסן יומא דהילולא דיליה)

עמ' כ"ד

מסד מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עמ' ט'

פניני אביר יעקב

ולא שלמים, והטעם דכשנותן דעתו שקרבנו יהיה כולו לה' ועולה כולה כליל, ושלמים בעלים אוכלים וגם הכהנים, והוא אינו מבין זה, שהוא יתן קרבן לה' ואנשים אחרים ייהנו ממנו.

פרדס יוסף (בפרשתנו)

במנהג לומר 'לא-ל' אשר
שבת' בסיום קריאת פרשת
ויקרא

מכל אשר יַעֲשֶׂה לְאַשְׁמָהּ בַּהּ (ה, כו).
שמעתי מהרב הקדוש רבינו מנחם
מענדיל מרימינוב זצוק"ל שהמנהג היה
מקדם, כשסיים הקורא לקרות פרשת
ויקרא שמסיימת לאשמה ב"ה, היו
הקהל עונין אחריו 'לא לך אשר שבת מכל
המעשים ביום השביעי' שהוא ראשי
תיבות לאשמה ב"ה וזה צריך למודעי, מה
ענין רמז זה לסיום פרשת ויקרא.

ו"ל שתיבות לאשמה בה שהוא
נטריקון ל'אל אשר שבת מכל המעשים
ביום השביעי', רומזים שכמו שהקרבנות
מכפרין - כן שמירת שבת גם כן מכפרת,
שכל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו
על כל עוונותיו. וכשנזכה לשמור שבת
כהלכתו - נזכה לגאולה העתידה, כמו
שאמרו ז"ל, אלמלא שמרו ישראל שני
שבתות מיד נגאלין.

מאור ושמש (פרשת החדש עיי"ש
באריכות)

כבר ימצא את פרתו שתשוב אליו, והכל יבוא על מקומו בשלום. ואכן ע"י זכותו ותפילתו של הרה"ק מטאהש באה פרתו בחזרה עוד בלילה ההוא אל מקומה.

אחר המעשה הזה התפאר הכפרי בפני מכריו, שטוב עשה שנסע להרה"צ מטשענגער. והוסיף ואמר בפשטותו (בטיפשותו): הנה אתם רואים שהרה"צ מטשענגער היה יודע תיכף מי הוא הגנב שגנב את פרחי.

פאר משולם (טאהש עמ' ל)

גוי איזו מסוגל' להבין שגם
אחד יהנה מכספו

וְאִם זָבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ (ג, א). וּבְרִשְׁיִי
שְׁלָמִים שִׁישׁ בָּהֶם שְׁלוֹם לְמִזְבֵּחַ וּלְכֹהֲנִים
וּלְבָעִלִּים.

מסופר, על הגאון רבי חיים מוולאזין זצ"ל, ששלח משולח לאסוף מעות לשיבתו המפורסמת ישיבת וולאזין. ונדיב אחד לא רצה ליתן באמרו, אנכי רוצה בעצמי לתת לר' חיים. אמנם הגאון רבי חיים לא רצה לקחת ממנו, ואמר לו הנדיב רציתי שיהיו כל מעותי במלואם ושלא יקבל המשולח מזה חלקו עבור טרחתו.

נענה ר' חיים ואמר לו: שזה מנהג עכו"ם כשנותן מעות לבית התיפלה שלהם אינם נותנים ע"י אמצעי, אבל אנו נותנים ע"י אמצעי שגם ישראל אחר יהנה מזה. דהדין הוא שמקבלין קרבות מעכו"ם רק עולות

וְחָשִׁיב אֶת הַגִּילּוּחַ אֲשֶׁר לֹא
גִּזְלִי...

וְהָשִׁיב אֶת הַגִּזְלָה אֲשֶׁר גָּזַל וְגו' אוֹ אֶת
הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא (ה, כג).

מסופר, על הרה"ק רבי משולם פייש מטאהש זצ"ל, שקודם שהתפרסם בצדקותו ותמימותו, היה גר בכפר קטן סמוך ונראה לעיר טשענגער, הרה"צ דשם היה מפורסם לבעל מופת וצדיק גדול, הלא הוא בעל המנוחת אשר זצ"ל, ורבים הלכו לאורו, וגם התמימי דעת הבעלי בתים מהכפרים הסמוכים לעיר, כשהיה להם איזה בקשה הלכו לבעל המנוחת אשר בבקשתם שיעזור להם.

ויהי היום, לאיש כפרי ותמים נאבדה פרתו, קם ונסע להרה"צ מטשענגער בבקשתו שימצא לו את פרתו הנאבדת. המנוחת אשר שהכיר את גודל צדקתו של הרה"ק מטאהש, וגם ידע מהדחקות הנוראה שהיתה מנת חלקו, רצה לפרסם את שמו וצדקותו שע"כ ירווח לו מעט ע"י שיבואו אליו להתברך בישועות ונחמות. על כן אמר הרה"צ המנוחת אשר להכפרי התמים שילך אצל 'ד' משולם פייש' הגר שם בכפרו, ושם ימצא את פרתו הנאבדת לו.

הכפרי שלא היה חכם רבה ולא טיפש
זוטא, לא הבין כוונת המנוחת אשר, והבין
שכפשוטו ומשמעו, כשהגיע הכפרי לביתו
לקח תיכף מקל גדול בידו, והלך לביתו של
הרה"ק מטאהש ואמר לו בהאי לישנא: הנה
עכשיו באתי בחזרה מהרה"צ מטשענגער
בבקשתי, ושואמצא את פרתי האובדת,
וגילה לי רז זה שאצלכם אמצא את פרתי,
ואם כן הוא, שמע נא ר' משולם פייש,
מה שאני אומר כעת: (ובשעת אמירתו
הרים הכפרי המגושם את מקלו ונטהו נגד
הרה"ק מטאהש, ובלשונו הכפרית אמר
לו) הנה אם תתנו לי בחזרה את פרתי
שגנבתם מאתי אז טוב לך, ובאם לאו אזי
עם המקל הזה אשובור לכם את גופכם, כי
כעת אני כבר יודע שאתם גנבתם לי את
פרתי, שהלא הרה"צ מטשענגער אמר לי,
שאצלכם אמצא את פרתי האבודה, וא"כ
הבדירה כעת בידכם.

הרה"ק מטאהש בתמימותו ובענוותנותו הגדולה, השיב לו ואמר שילך לביתו בשתיקה, והבטיח לו שבדאי כלילה הוא

והיכן?

'מחר בשש', הוא ירה ונתן כתובת מדויקת. 'בשש אני לא יכול, נקבע זמן אחר? 'אי אפשר', התאכזב המזמין. 'המאפיה פנויה רק בשעות הערב. הזמנו מקום מראש כבר לפני חודש. זה סיפור של לא יותר משעה'. אז תיקחו 'בעקער' אחר, אמרתי בפשטות. 'אני לא אזין את סדר הלימוד שלי עבור כמה דולרים'.

'אנחנו רוצים דוקא אותך', התעקש האיש, 'אם נשלם לך שבעים דולר תסכים לפנות מזמנך היקר? שעת עבודה שלי שווה חמישים דולר. בשביל עוד עשרים דולר איני מבטל קביעות בלימוד. השיחה התחילה להיות הזויה. כמו במכרז, העלה הדובר מעבר לקו את המחיר שיסכים לשלם תמורת עבודתו 'מחר בשש בערב'. אם רק אסכים לבוא הוא משלם מאה וחמישים דולר! לשעה! והדולר אז היה יותר מארבע שקלים. מאה וחמישים דולר לשעה הם לא דבר שהולך ברגל... 'תתקשר אלי עוד שעה', אמרתי לו.

אני 'בעקער' - אופה מצות. אני הוא האדם שמניף את המוט ועליו המצות המרודדות לתנור. העבודה קשה מאוד, דורשת מאמץ פיזי ועמידה ארוכה ליד התנורים הלוהטים. רק אנשים בעלי מיומנות גבוהה מצליחים לעשות אותה כפי שצריך. להכניס את המצות בתנופה כך שתהינה ישרות ולא תידבקנה אחת לשנייה או תתקפלנה, לשלוף אותן בזמן הנכון: לא מוקדם מדי - שלא תהינה קשות ולא טעימות. ולא מאוחר מדי - שלא תצאנה חרוכות.

אני עובד כך שנים ארוכות מגיל צעיר ועם השנים יצא לי שם של מומחה גדול. העבודה שלי מבוקשת ומתוגמלת היטב. ומלבד העבודה הקבועה אני מקבל הזמנות מלחבורות, קבוצות אנשים ששוכרים תנורים ואופים מצות בעצמם כדי להיות בטוחים שהמצות שנאפו כשרות על פי כל הדקדוקים וההידורים.

העבודה הקשה גם נותנת בי את אותותיה. שרירי תפוסים, ידיי מגוידות וכוויות, גבי כואב. גם כשאני מבקש לנוח מעמל היום איני מצליח להתרפות, מתקשה למצוא לעצמי תנוחה שלא תכאיב, מתקשה להירדם. יום השבת הוא היום היחיד בו אני מצליח לרפות את אבריי הדוויים, להירגע ולהינות ממשפחתי המקסימה.

באחת השבתות קראתי בעלון השכונתי מאמר נאה. חז"ל אומרים 'כל קבוע כמחצה על מחצה'. מובא בשם הפלא יועץ ש'אדם העמל לפרנסת ביתו וקובע עתים לתורה בשעה אחת מסוימת, בלי פשרות - נחשב לו כאילו למד חצי יום'. גם ללמוד חצי יום וגם להרוויח כאילו שקדתי בתורה שעות רבות. אני משתדל ללמוד מדי יום משהו אך זה לא קבוע ואודה שלעתים אני כה עייף עד שראשי נשמט על הגמרא הגדולה. החלטתי לקבל על עצמי ללמוד מדי יום בשעה קבועה ומסודרת. מצאתי שיעור שמצא חן בעיניי בבית כנסת קטן ליד המאפיה ומדי יום בשש בערב צעדתי לבית המדרש ללמוד תורה. כך עשיתי במשך חודשים בלי להפסיד ובלי לזוז מן הסדר כמלוא הנימה. קרה שויתרתי על חופה קרובה כדי לא להפסיד את השיעור היומי. ידעתי שבהקפדה זו אני מסדר לעצמי בשמים חצי יום לימוד.

הסדר הקבוע עלה לרצון והשטן החל מרקד. יום אחד, בין הכנסה להוצאה אני מקבל שיחת טלפון: 'שלום ר' חיים מאיר', עלה קול לא מוכר מן הטלפון. 'מה שלומך? ברוך ה' יום יום, מי מדבר? - שמענו את שמך, קיבלנו עליך המלצות יוצאות מגדר הרגיל ואנחנו רוצים להזמין אותך לאפות איתנו מצות'. 'בשמחה', אמרתי, 'מתי

הסדר הקבוע עלה לרצון והשטן החל מרקד. יום אחד, בין הכנסה להוצאה אני מקבל שיחת טלפון: 'שלום ר' חיים מאיר', עלה קול לא מוכר מן הטלפון. 'מה שלומך? ברוך ה' יום יום, מי מדבר? - שמענו את שמך, קיבלנו עליך המלצות יוצאות מגדר הרגיל ואנחנו רוצים להזמין אותך לאפות איתנו מצות'. 'בשמחה', אמרתי, 'מתי

כעת כבר לא

התעקשתי. הודיתי

לו על התשלום

והתרגשתי עד

דמעות. חשתי

כאילו יד משמים

ירדה והושיטה לי

מתנה יקרה. זכיתי.

התמורה המדויקת

שניתנה עבור המצות

היתה הוכחה ברורה

שהלימוד היומיומי

הקבוע חשוב, מרוצה

ומקובל לפניו בקרבן

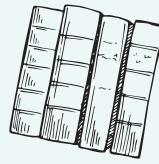
דבר שהולך ברגל... 'תתקשר אלי עוד שעה', אמרתי לו. 'אז תהיה לי תשובה ברורה'. רציתי לענות לו מתוך ידיעה ששקלתי את הענין, שלא ארגיש שהחמצתי הזדמנות. רציתי לענות אחרי שאערוך בירור בתוכי, שתשובתי תהיה נקייה והחלטית. 'אני מקוה שתענה בחיוב', סיים והוטרד אותי נבון ותוהה.

המחשבות חבטו בי. אני יכול ללכת ללמוד בשבע, שעה אחת מאוחר יותר, ולהרוויח פי שלוש משעת עבודה רגילה. מי אמר שאני צריך לדחות את המזמין? אולי מצד מצוות צדקה עבור ילדיי אני כן צריך לקחת את העבודה הזו? מצד שני, הקבלה הטובה שמרוממת אותי ונותנת לי לעלות טפח מעל התנורים והפית. האם לוותר עליה עבור כסף?

רציתי שההחלטה הטובה תבוא מתוכי אך התקשיתי לאסוף את היהלומים מן הבוץ. החלטתי לא להחליט.

אחרי שעה הוא התקשר. 'אתה לא במקרה היצר הרע בכבודו ובעצמך? רציתי לשאול אותו אבל התאפקתי. 'אני לא רוצה להעליב אף אחד. מחר אני לא יכול. הופתעתי לשמוע את עצמי אומר בפסקנות. 'גם אם תשלמו מליון דולר'. 'חבל', הוא הצטער, אמר יפה 'שלוש' ומערבולת שארכה שעה תמימה, הסתיימה בקול דממה דקה. עמדתי בנסיון לא קל בכלל. התחושה הנפלאה שלאחר השיחה היתה המתנה עבור הוויתור הגדול. אך הסיום המתוק והמפתיע הוא התגמול שקיבלתי היישר מידו הרחבה והפתוחה של בוחן כליות ולב. ומעשה שהיה כך היה:

ביום הראשון של חול המועד, הקיש השכן שלנו על דלת הבית.

עיר? מה גורם לאדם שנראה כה זך ואצילי לעמוד על רגליו שעה ארוכה בפינת הרחוב?

הוא פנה ליהודי בנימוס, והציע עזרה. 'עברתי כאן פעמיים בשעתיים האחרונות, וראיתיך עומד באותה תזוזה, עיניך עצומות לפעמים ואתה ממלמל משהו. אתה צריך עזרה? ממתין למישהו או למשהו?' היהודי הממתין חייך בביישנות מה, והשיב מיד: 'האמת שאין לי מה להסתיר, הבה אספר לך את סיפור חיי...' - וכאן, הוא פתח וסיפר סיפור חיים דרמטי ומהפכני, שפתח את השאלה והותיר את השואל הלום רעם, נדהם ממש.

הוא נולד בבית שאינו אמון על שמירת התורה והמצוות, ולא זכה להתחנך על ברכי התורה. את שנות ילדותו העביר בבית הספר השכונתי, וכשגדל והפך לנער - חיפש לעצמו עיסוקים מזדמנים. כך אירע שבערבי פסחים מצא את עצמו עובד באחת

החנויות במרכז ירושלים, משרת את הלוקחות. מדי יום ביומו בשובו הביתה, נסע באוטובוס המוביל לשכונת מגוריו - רמת אשכול שבירושלים. האוטובוס יורד במורד רחוב שטראוס, חוצה את 'כיכר השבת', וממשיך במורד רחוב יחזקאל. אלא שבאחד הימים, בהגיע האוטובוס לרחוב יחזקאל, נתקע האוטובוס בפקק ענקי, אין יוצא ואין בא ממנו...

מכוניות צופרות, אנשים נרגנים, הכל תקוע. פקק מהסוג הגרוע. הוא היה עייף מעמל יומו, קיווה כבר לשוב לביתו, אך הכל עומד, המכוניות לא זזות. להפתעתו, כשהוא פונה לנהג ומבקש להבין מה יום מיומים, דווקא הנהג השיב לו באושר:

**וגם את בני, התינוק
שבעגלה, קראתי בשם
'פסח', כדי להזכירני
בכל עת להודות לך
על הנס הנפלא בו הוא
זיכה אותי בזכות חג
הפסח. כדי שאזכור
בכל עת להודות
ולשבח לך' הטוב על
חסדו הרב אשר גמל
עמי, להביע בפניו
שבח ושירה על גמולו
הטוב עמי!**

'הבט נא ימינה ותבין את הכל...' כאן בצד ימין, מתקיימת חלוקת ענק של 'קמחא דפסחא'. אלפי משפחות מכל רחבי העיר באות הנה עם עגלות ענק, לוקחות הביתה את כל צרכי החג - בשר ודגים, מצות ופירות, ירקות ותפוחי אדמה, מוצרי מזון יבשים, חד פעמי, אגוזים ושקדים... הבט נא ידידי הצעיר, תראה מחזה מרגש שלא ראית מעודך!

הנער הצעיר הביט ימינה, ועיניו לא שבעו מראות. עוד ועוד אנשים באים, זה בא בעגלת תינוקות וזה במריצת בניה, אחד בא עם רכב אחיו והשני נעזר בצוות ילדיו. פניהם של כולם קורנות באושר, והם ממלאים מכל הבא ליד, באופן מסודר, יפה וראוי להערצה. אלפים מקבלים את כל צרכי החג חינם אין כסף - יש משהו יפה מזה?

הנער הצעיר עמד והתבונן במחזה, ולבו כמו נמס. הוא כבר שכח לגמרי מהפקק המעצבן, המראה רומם אותו, הרטיט את לבו. 'אתה

השכן הוא תושב חוץ, אדם אמיד המתגורר תדיר בארה"ב אך יש לו דירת נופש בבניין שלנו, אותה הוא פוקד מספר חודשים בשנה. בחגים ובחופשות. כעת הוא ניצב בפתחנו ובפיו שאלה: 'אתה אופה מצות במאפיית...' וכאן נקב בשם המאפייה בה אני עובד. הנהנתי לחיוב. 'אנחנו אוכלים רק את המצות שלכם, הן ספיישל, נהייתי מן המחמאה. הדבר נכון. המצות שלנו ידועות בטיבן, בדקות ובפריכות שלהן והן מיוצאות לחו"ל בכמויות.

'חישבתי לא נכון את כמות המצות שנאכל בחג', אמר השכן הנחמד. 'חסרים לי שני קילוגרמים. אולי תוכל למכור לי?'. 'בשמחה' - הדגשתי.

בעל המאפייה היה מצ'פר אותי, בנוסף למשכורת, במצות ביד נדיבה. יש לי כמות מספקת לתצרוכת הביתית וגם אפשרות לתת לשכן כמה קילוגרמים.

עיניו אורו. 'הו, תודה לך, חששתי שלא אוכל למצוא את המצות מהסוג הזה. הילדים שלי אוכלים רק את המצות הללו. מסרתי את הקרטון המכיל שני קילוגרם והוא שלף את ארנקו. 'זה בסדר, אין צורך לשלם. המצות מתנה בשבילך, מתנת חג, אמרתי בנדיבות.

'חלילה', נזעק השכן. הוא שלף שטרות ומסר לידי... מאה וחמישים דולרים. הייתי עקשן אך הוא היה עקשן יותר. מאה וחמישים דולרים. הסכום אותו הייתי מרוויח אלמלא עמדתי בנסיון, הבזיקה בי פתאום מחשבה.

כעת כבר לא התעקשתי. הודיתי לו על התשלום והתרגשתי עד דמעות. חשתי כאילו יד משמים ירדה והושיטה לי מתנה יקרה. זכיתי. התמורה המדויקת שניתנה עבור המצות היתה הוכחה ברורה שהלימוד היומיומי הקבוע חשוב, מרצה ומקובל לפניו כקרבן. (האמנתי ואדברה-הובא בגל קבלת שבת)

**'הבט נא ימינה ותבין את הכל...' כאן בצד ימין,
מתקיימת חלוקת ענק של 'קמחא דפסחא'. אלפי
משפחות מכל רחבי העיר באות הנה עם עגלות ענק,
לוקחות הביתה את כל צרכי החג - בשר ודגים, מצות
ופירות, ירקות ותפוחי אדמה, מוצרי מזון יבשים, חד
פעמי, אגוזים ושקדים... הבט נא ידידי הצעיר, תראה
מחזה מרגש שלא ראית מעודך!**

רחוב יחזקאל בירושלים, כמה ימים לפני פסח. כמנהגם של יהודים בימים אלה, אין רץ לו יהודי לחנות מוצרי חשמל הממוקמת בפינת הרחוב, מבקש לרכוש לו מכשיר כלשהו חדש לחג.

את עינו צדה דמותו של יהודי צעיר, שמעיניו נשקפים תום, עדינות וחן יהודי, העומד גם הוא בפינת הרחוב כשעגלת תינוק לידו, ונראה כממתין למשהו. עד כאן כלום לא מוזר, אלא שאחרי שעה וחצי שבו האיש לאותה חנות, ונפעם לגלות כי האיש הממתין עודו ממתין, ניצב באותה פינה בדיוק!

אין ספק, עכשיו זה כבר מוזר מאוד. מישהו שעומד בערב פסח בפינת הרחוב, בחוסר תזוזה כמעט רק שפתיו נעות, והוא לא זז כבר שעה וחצי? סקרנותו גברה, התעלומה לא הניחה לו. מה מביא יהודי לכלות את זמנו בעמידה סתמית בערב פסח בטבורה של

האלוקים לבורא עולם. הבה ננצל את ההזדמנות שבילילה הזו עד תומה, ונחווה בעצמנו חוויה של קשר רוחני מתעצם ומתהדק עם אבינו האהוב!

(פניני פרשת השבוע - לחג הפסח)

השאלה השלישית: "אפשר לראות את נעליך?"
התביישתי, אבל לא הייתה ברידה. הרמתי את המכנס המטולא, ונעליי נראו במלוא הדרן. בנובהדרדוק
היו אומרים על נעלי הבחורים: כולם אהובים כולם ברורים, וכולם פותחים את פיהם

שח הגר"י גלינסקי זצ"ל: שנינו בשולחן ערוך, בפתיחת הלכות הפסח: "שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלוש יום", והוסיף הרמ"א: "ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח". ושאלו, שלכאורה אין קשר בין שני הדינים, ומדוע כתב הרמ"א דינו בוא"ו החיבור. את התשובה הבנתי במעשה שהיה, ובי היה מעשה.

כשהגרמנים כבשו את פולין מצד זה והרוסים מצד זה, נתבצר מקום בגיהנום בליטא החופשית שהוקמה בתוך, והמוני בני הישיבות מצאו מקלט בעיר וילנה. רציתי להיכנס אל הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, ומקורבו הגאון רבי חזקיהו יוסף מישקובסקי זצ"ל קבע לי תור למחרת היום באחת עשרה בבוקר.

כל הלילה לא ישנתי מרוב התרגשות, ושיננתי את סוגיות מסכת יבמות שיהיו שגורות על פי, שאם ישאלני לא אגמגם אלא אומר לו מיד: "חמש עשרה נשים פטורות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום", וכ"ו וכ"ו.

הגעתי במועד ומצאתי כשלושים איש ממתינים לתורם, כל אחד וסאת צרותיו. לפתע נפתחה הדלת והרב מישקובסקי קרא לי להיכנס. התרגשותי גאתה. עמדתי לפני רבם של ישראל. הייתי בטוח שהשאלה הראשונה תהיה: מה אתה לומד, השאלה השנייה: מה חידשת, והשאלה השלישית: ומה עוד חידשת.

במקום זה שאל שלוש שאלות אחרות. הראשונה: "מתי קיבלת לאחרונה מכתב מההורים". עניתי: "כבר חצי שנה שנותק הקשר". הם נשארו בצד הרוסי, ואנחנו ברחנו לליטא מהצד הגרמני. השאלה השנייה: "האם יש לך שמיכה". על מקום שינה לא שאל. לרבים

יודע מה? - הוא פונה לנהג, 'תוריד אותי פה. אני רוצה לראות את המחזה הנפלא הזה מקרוב, לא מבעד זוגיות האוטובוס...'

הנהג נענה לו בשמחה, אולי גם בקנאה, גם הוא היה רוצה לעזוב עכשיו את ההנהג ולראות את הפלא הנשגב הזה... הבחור ממחר לרוץ במורד הרחוב הצדדי, תופס לו באחת החצרות מקום ישיבה על גדר גבוהה, ויושב ומביט בנעשה למטה כשעיניו קרועות בתדהמה. שעות ארוכות ישב הנער על הגדר, שכח מזמן שהוא עייף מעמל היום, פרח מזכרונות שפעם מיהר והפקק עיכב אותו... המחזה מרשים, מעורר השראה, מרגש כל לב!

גם ביום המחרת בא הנער, וגם ביום שלאחר מכן. המחזה הנפלא לא מש מלבו, הרעיד את מיתרי נשמתו בכל יום מחדש. הוא שאף לדעת מאין טוב הלב הנפלא הזה, מהיכן נובעים מבעי החסד העצומים הללו, וגילה את אור התורה. עד מהרה התעניין לגבי ישיבה המתאימה לו, גילה את עוצמת הקשר והאהבה עם אבא שבשמים באמצעות קיום המצוות, והתחבר בכל נימי נפשו לתורה הקדושה - בה הוא עמל ועליה הוא שוקד יום יום...

כשבגר מעט, חש כי המקום הזה, פינת רחוב יחזקאל בירושלים, הוא מקום מיוחד עבורו. זה המקום בו גילה את אבא שבשמים, זה המקום שהעניק לו את אור התורה והמצוות בחייו. הוא פנה לרבו לשאול אם מותר לו לבוא למקום ולברך 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה', הרב חיך בהבנה אך פסק כי לא ניתן לברך את הברכה, אבל בהחלט ראוי לבוא למקום ולהודות לה' בפרקי תהלים נרגשים, להביע שבח ושירה לה' שזיכה אותו לשוב בתשובה שלימה...

'מאז', - המשיך האברך לספר כשלחיו סמוקות, 'אני בא לכאן מדי שנה באותו היום בו גיליתי את המחזה ששינה את חיי, ואומר כאן פרקי תהלים בהתרגשות אדירה שאין לתארה. אני מרגיש שהמקום הזה העניק לי את חיי, ואני בא דווקא אליו, ודווקא ביום הזה, כדי להודות ולשבח לה' הטוב על חסדו שגמל עמי!

וגם את בני, התינוק שבעגלה, קראתי בשם 'פסח', כדי להזכירני בכל עת להודות לה' על הנס הנפלא בו הוא זיכה אותי בזכות חג הפסח. כדי שאזכור בכל עת להודות ולשבח לה' הטוב על חסדו הרב אשר גמל עמי, להביע בפניו שבח ושירה על גמולו הטוב עמי!

כמה מרגש הסיפור הזה, המופיע בספר 'איש לרעהו' מכלי ראשון. אנו רואים יהודי שזכה באור שמימי, רגע של הזדמנות להתחבר לאביו שבשמים, קפץ עליו באהבה, ניצל אותו כהוגן וזכה בחיים חדשים ומאירים, עליהם הוא מודה מעומק לבו. בורא עולם נתן לו רגע של מתנה, הזדמנות לפקוח את העיניים, והוא הסתער עליה בשמחה וקנה את שני העולמות, עולם הזה ועולם הבא גם יחד.

בלילה הזה כולנו חווים רגע הזדמנות כזה. זהו לילה של גילוי שכינה, כימי צאתנו ממצרים נראה נפלאות. לילה בו הקדוש ברוך הוא ופמלייתו באים להתחבר אלינו, לשמוע את השבח הנפלא שאנו מספרים על יציאת מצרים, לחזות בעם ישראל מתכנס למשפחותיו סביב שולחנות הסדר, ולהאיר להם אור של קירבת אלוקים שמימית הנובעת מהודאה.

הבה נאמץ את ההזדמנות, נקפוץ על המציאה. נבין באיזה לילה גדול אנו נמצאים, ונסתער על המתנה הנפלאה הזו של חיבור בעבותות אהבה עם אבינו שבשמים. כי רגע ההזדמנות הזה, הוא רגע שיכול לחולל מהפך בחיינו, להעצים את הקשר שלנו וקרבת

לא היה. ישנו על ספסלי בית המדרש. אבל בלי שמיכה עלולים היו לקפוא למוות. עניתי שיש לי, ונחה דעתו. השאלה השלישית: "אפשר לראות את נעליך?"

התביישתי, אבל לא הייתה ברירה. הרמתי את המכנס המטולא, ונעליי נראו במלוא הדרן. בנובהרדוק היו אומרים על נעלי הבחורים: כולם אהובים כולם ברורים, וכולם פותחים את פיהם.

מיד נתן לי כסף לקנות זוג נעליים, ואמר: "כאן ביתך, הוא פתוח עבורך עשרים וארבע שעות ביממה!"

ואני, כששמעתי, במקום לשמוח התחלתי לבכות מהתרגשות. הרגשתי שלמישהו אכפת ממני. הוא לא חקר אותי על צרותיהן וצרות צרותיהן של היבמות, אלא עניינו אותו צרותי וצרות צרותי שלי... כאלו היו גדולי ישראל!

זהו שרומז הרמ"א זצ"ל: "שואלים בהלכות הפסח קודם לפסח שלושים יום, טוב ויפה, אבל קודם תראו שיהיה לעניים מה לאכול! ובעניין זה: 'שואלין ודורשינ', בפה. 'ומנהג לקנות חטים', בפועל. כי שמעתי אומרים, שפעם היו מנשקים את ספר התורה בפה וצדקה נתנו ביד. כיום מנשקים את הספר התורה בהושטת יד, וצדקה נותנים בפה:

מבטיחים, ודים – הנודבים נהיים שבעים מההבטחות, אבל העניים לבטח אינם שבעים מהן!

וקראת לשבת עונג

קול גם מטלטל אותו בחזקה, ומאבטח חסון מנער אותו בעוצמה. 'הומלס? – כאן לא ישנים, תפוס את מיטלטליך ותתאדה מכאן!' – נוזף בו המאבטח הנוכרי בחומרה. 'כאן זה בית מלך, משלמים מראש...'

הסיפור הבא מתרחש באישון ליל, בלונדון בירת אנגליה, יהודי נכבד שנקלע למצב כלכלי סבוך וקשה לא נותרה בידו ברירה והוא טס ללונדון, להתדפק על דלתות נדיבי עם. אלא שגם שם ההצלחה לא האירה לו פנים, למרות מאמציו ותחנוניו העלה חרס בידיו. פה ושם קיבל תרומות קטנות, שאך בקושי הצטברו לכדי עלות כרטיס הטיסה...

כשחש תשוש מהמאמץ שאינו מניב פירות, נודע לו כי גביר פלוני, עשיר מפורסם בצדקותיו הנדיבות, עומד להתארח בבית מלון יוקרתי בלונדון. הוא הבין כי אם ישתחל לבית המלון ויצוד את תשומת לבו של הגביר – מובטחת לו תרומה הגונה.

אך איך עושים זאת?

הוא החליט לפנות למנהל המלון, ובשיחה עמו עורר את רחמיו לקבל אישור חריג ונדיר ללון בבית הכנסת שבמלון, בתקווה שבשעת בוקר – בעת התפילה, כאשר יתפלל שם הגביר, יוכל לתפוס עמו שיחה עם סיום התפילה. לא בקלות הסכים מנהל המלון לבקשה המוזרה, אך לבסוף נכמרו רחמיו, והוא אישר לו ללון בבית הכנסת לילה אחד בלבד.

בשעת ערב מוקדמת התייצב מיודענו בבית המלון, כששקית קטנה ובה מגבת בידיו, מגבת שתשמש אותו גם ככרית וגם לנטילת ידיים שחרית. הוא חומק לבית הכנסת בלאט, מסדר ספסל בפינת בית הכנסת, מכין לעצמו מים לנטילת ידיים על יד המיטה

המאולתרת, וכבר נשכב על הספסל ועוצם את עיניו... 'סלח לי, אתה נורמלי???' – קול גם מטלטל אותו בחזקה, ומאבטח חסון מנער אותו בעוצמה. 'הומלס? – כאן לא ישנים, תפוס את מיטלטליך ותתאדה מכאן!' – נוזף בו המאבטח הנוכרי בחומרה. 'כאן זה בית מלון, משלמים מראש, מקבלים חדר, ישנים בצורה מסודרת. לינה בבית הכנסת? לא בבית מלוננו!' – פוסק המאבטח בנחרצות, וקופץ את אגרופיו...

'רחמים, רחמים' – מתחנן היהודי האומלל, 'הלא ראית כי אינני מפריע לאיש, השעה כבר מאוחרת, ועוד רגע כבר הייתי נרדם. ובכלל, מנהל המלון אישר לי לישון כאן הלילה, כי זו תקוותי היחידה...' – - -

'חה חה חה...' – מצטחק לעברו המאבטח, אפילו לא שומע, 'אישורים, סיפורים, הזיות יפות יש לך... כאן בבית המלון לא ישנים בבית הכנסת, זה ברור, זה אסור, זה בניגוד לכל נוהל. אתה נעלם מכאן תוך שניות ספורות או שאני קורא לצוות אבטחה מתגבר לתפוס אותך בכח ולהטילך מחוץ לבית המלון?' – שואל-קובע המאבטח בבוטות מרושעת...

בצר לו, מקפל היהודי את מגבתו ומדדה אל שערי בית הכנסת, כשהמאבטח פוסע אחריו ומוודא כי אינו שב על עקבותיו. דמעות נקו בזוויות עיניו כשעבר ליד שערהמלון, אותו מקום בו חלף אך לפני שעה קלה, סמוך ובטוח כי הוא בדרך לפגישה הנכספת עם הגביר. 'אוי, כל מאמציי ולחציי עלו בתוהו ברגע אחד...' – הוא מהרהר... בעיצומו של לילה קר וחשוך, התייצב היהודי המסכן מחוץ לשערי המלון. עתה אין לו לאן ללכת, הן

אפילו לא טרח להסדיר לעצמו אכסניה ראויה ללילה הזה, הוא זרוק בבושת פנים בטבורה של עיר, וגם הסיכוי היחיד שלו להגיע אל הגביר הנודע ולדבר אל לבו – נגזז והתנפץ אל מול סלעי המציאות המרה. מה יעשה עכשיו?

ובעודו מסתובב שבור ונכלם, לפתע יד רכה הונחה על כתפו. 'יהודי! מה אתה מחפש כאן באישון ליל? זה מסוכן!' – אומר לו מאן דהו במבטא אידישאי מובהק, והוא מרים את פניו ונתקל בעיניו הטובות של אותו גביר נודע, לשמו ובכדי לפגוש נכנס לכל הסערה הזו...

בקול שבור ומרוסק, הסביר היהודי לגביר את העובדות לאשורן, כמה התאמץ כדי להשיג פגישה עמו, כמה שמח שהצליח להשתחל ללינה בבית המלון, וכמה נשבר לבו בקרבו בראותו כי הסיכוי אבד ואיננו, כשנזרק מבייש ונכלם אל הרחוב. 'אוי ואבוי!' –

נקרע לבו של הגביר בכאב, 'הנה, הבה ואכניסך אל בית המלון, אתה תהיה אורח שלי!'

'רחמים, רחמים!'

– מתחנן היהודי

האומלל, 'הלא ראית

כי אינני מפריע לאיש,

השעה כבר מאוחרת,

ועוד רגע כבר הייתי

נרדם. ובכלל, מנהל

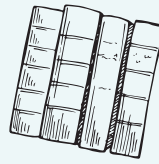
המלון אישר לי לישון

כאן הלילה, כי זו

תקוותי היחידה...' – - -

– - -

בעת פרוס חג הפסח, מיד ממחרת חג הפורים ואורותיו, החלו השניים להתכונן לקראת הלילה הגדול של השנה, הלא הוא ליל הסדר הממשמש ובא, אשר בו יהיו כל ישראל מסובין כבני חורין. וכן הבן שואל נאמר בו, שאפשר לשאול ולפעול בלילה זה כל ההשפעות הטובות ברוחניות ובגשמיות. מילאו המה את כרסם בספרי חסידות ופרפראות כהכנה רוחנית לקראת חג הפסח הקרב ובא בצעדי ענק, והתכוננו ברגשות קודש, כיאה וכיאות לבחורי חמד אשר חסידותם ותורתם אומנותם, לקראת ליל הסדר המתקרב. אחרי הכנות כאלו נקל לשער שאת ליל הסדר בעצמו העבירו השניים ברגשות קודש עצומים, כאשר כל מעיינם והווייתם נתונים אך לקיום מצוות הלילה בהידור ובהתלהבות. את המצות בלעו בלהיטות קודש, את המרור אכלו בשמחה רבה, ואף את ההגדה אמרו בנעימות מופלגת כזו, עד שכל השומע אותם, נמס לבו מרוב מתקוות ועונג. בין לבין שפכו המה את מרכולתם הרוחנית בדמות אמרות קודש ופניני חסידות הקשורים ללילה הגדול והנורא, ולסיפור יציאת מצרים בהרחבה הנהוג בו. עד לסיום הסדר כהלכתו.

ומשעה שסיימו את עריכת הסדר, הרבה אחרי חצות הלילה, הרגישו השניים שהם עדיין לא קיימו די, וכי מקום להם להנחית עוד מכה אנושה ליצר הרע שמנסה להניא ליבות עם בני ישראל מעסוק במצות ד' וציוויו כל ימות השנה כולה. והמה מחליטים לצקת את רגשות קודשם אל כלי המעשה. ובאשר ערכו המה את שולחן הסדר בעיר העברית הראשונה, הלא היא עיר בירת החולין 'חל אביב - יפו' כיון שהיו סמוכים על שולחן זקנם, שהתגורר עדיין בעיר חולין זו ונשאר בה מהימים בהם היו חיי התורה וחסידות מפכים אף בעיר זו.

בשכך החליטו השנים לצאת אל צינת הליל ולחפש ולתור אחר יהודי שעדיין לא אכל כזית מצה, ולהאכילו את הכזית. אם בטוב ובנעימים ע"י שידול ושיכנוע בגדל מעלת המצוה. ואם יסרב - יכפוהו בחבלים עד שיאמר רוצה אני! חדורים בשליחות קודש זו יצאו השניים כשהתיכות כזית מצה בצקלונם...

אופיר היה מותש ועצבני. לכך לא מילל ולכזאת לא ציפה. אופיר היה רחוק משמירת התורה והמצוות כרחוק יהודי מחמץ בפסח. אפעס, לא היה לו קשר ליהדות כלל, ואף אביו כבר היה חילוני לגמרי, ולאופיר לא היה אפילו גירסא דינקותא מועטת מחיי התורה והדת. חילוני מצוי.

תסכולו היה גדול באותה שנה. זאת משום שהחלטה החליטה אשתו שהשנה היא מאמצת את 'נקיון האביב' אל חיקה, וכי היא הולכת לסדר את כל הבית הדק היטב, תוך היפוך כל חדרי מן הקצה אל הקצה.

אופיר הסכים עם הענין באופן עקרוני. 'נקיון אביב' דבר טוב הוא מאד, הרי כך יסודר הבית במקצת. אך לא היה לו כוח להשלכותיו, שעה שיעטרך לגדוד מחדר לחדר, להפשיל את שרווליו, (הקצרים גם כן...) ולעזור בנקיון הבית וסידורו. אך רעייתו לא ויתרה, החליטה היא שצריך 'נקיון אביב'. וכך יהיה. בליט ברירה נשך את שפתיו והתגייס לעזור לעניין.

שבועות ארוכים עזר ועזר, ושוב עזר, תוך שהוא רוטן על ימין ועל שמאל על פשר הגזק הנוראי שדבק באשתו לסדר ולמרק את הבית.

הגביר לוחץ את ידיו, ומזמינו להתלוות אליו. הוא כנס לבית המלון בכבוד ובהדר, הגביר מזמין לו סוויטה יוקרתית ללילת לילה, וגם ארוחת בוקר עשירה - אותה הוא קובע לסעוד עמו בצוותא. בשעת בוקר הם נפגשים לארוחת בוקר דשנה בחדרו של הגביר, וכטוב לבו שמע את סיפורו האישי היהודי הנזקק, ורשם לפקודתו שיק נדיב במיוחד...

לאחר שנפרדו, ביוצאו משערי המלון בפעם השניה באותה יממה, לפתע הוא מבין: רגע השבר של אמש, היה בעצם רגע הניצוץ. הרגע הקשה בו נזרק מחוץ למלון בבושת פנים, כשעמד בוכה ברחוב של עיר זרה בשעת לילה מאוחרת כשכל כולו מבוכה וייאוש - הוא הרגע שפתח לו את השערים. לולא היה פוגש את הגביר בדיוק באותו רגע של שברון לב דרמטי, לבטח התוצאה לא היתה טובה כפי שהיא!

מתברר, שדווקא הרגע החשוך ביותר, הרגע בו נשבר, הרגע שהיה נראה לו רע, הרגע שהיה נראה כקשה כל כך - הוא רגע האור, הוא הרגע השמח ביותר בסיפור הזה.

זהו הרגע בו התייצב בפני הגביר ושפל מצבו היה כה בולט - עד שרחמיו של הגביר התעוררו כל כך והוא פינק אותו בלינת לילה, ארוחת בוקר ושיק נכבד...

ולא נועד סיפור נפלא זה, אותו שמענו מכלי ראשון, אלא כדי ללמדנו: הרגע שנראה חשוך, אפל וקודר, לעתים הופך לרגע המינוף, לרגע ההזדמנות. לא, זה לא קורה מעצמו, זה קורה כי בורא עולם לא מביא רע אמיתי על בניו, לכל מה שנראה רע יש תפקיד חיובי, תפקיד משמח, תפקיד אופטימי.

יהודי יקר, לפעמים יודעים ולפעמים לא, אך תמיד תמיד, גם המצבים הקשים ביותר, נועדו להוביל לרגעים טובים ומרשימים. בורא עולם לא מעניק לנו רע, הוא עושה לנו רק טוב. וככל שנראה יותר רע - כך נהיה סמוכים ובטוחים שהטוב האמיתי בא יבוא

ברינה, 'דורשי השם לא יחסרו כל טוב', תמיד!
(גליון פניני פרשת השבוע)

הללו לא נבהלו. ומקץ מספר נסיונות שיכנוע נוספים שאופיר לא נענה להם, החליטו השנים לבחור באופציה השניה - להאכילו את המצות בכוח ומתוך כפייה!

ניגשו השניים לעומתו, ומתוך שהיו מצוידים ברגשות קודש, ובכוונות של התעלות הצליחו המה לגבור על אופיר והמום. במהרה כפתוהו לספסל העירוני, פתחו את פיו בעדינות, ותחבו פנימה כזית מצה!!

דוד ומנשה היו נתונים תחת השראות ורגשות קודש שאפפום בשולחן החג של ליל הסדר, והרגישו שהם מחויבים להסמך את התרגשותם לכדי כלי להשפיע אף על אחרים מזיוו והודו של החג ומצוותיו.

דוד ומנשה, שני בחורים חסידיים המקיימים את מצוות בוראם בהתלהבות, היו דבוקים בתורת ד' עד לאחת. כך שלא פלא שמיד

של מקיים המצוה...

ומשגמר אופיר לבלוע באונס ובכפיה את המצוה, מיהרו השנים להתיר אותו מכבליו. ובברכת חג שמח מהיר נטלו את רגליהם ונסו על נפשם לפני שאופיר יפליא בהם את (עשרת) מכותיו...

כמובן שאופיר קיללם וגידפם כל הדרך הביתה, תוך שהוא צובט עצמו באי אומן לנוכח החוויה הכל כך מוזרה ובלתי מציאותית שעבר עתה. "כפיה דתית" במלוא מובן המילה. רגז כולו. "הגיעו מים עד נפש. שחרדים שחורים יכפו בצורה כל כך אקטיבית לאכול מצה במדינה! בושה וחרפה! מדרוג כולו חזר הביתה, ופנה לנוח ולישון את השעות הנותרות שנתרו לו מהלילה המוזר הזה.

דודה עשירה היתה לו לאופיר. והנה באחד הימים מגיעה לאוזניו הבשורה שדודתו מאריכת הימים שבקה חיים לכל חי באופן פתאומי.

אופיר בירר על זמן ההלוויה ומיהר להתייצב ולהשתתף בה. בתום ההלוויה כינס עורך דין בכיר את המשפחה כולה ופתח בפניהם את הצוואה. את המתח ששרר באויר היו יכולים לחתוך בסכין חד. שכן זאת עלינו לדעת, שדודה זו אישה עשירה היתה, לא רק בקנה מידה ארצי, כי אם בקנה מידה עולמי ממש, בניינים שלמים היו שייכים אליה, והיא החזיקה תחת ידיה הון רב.

אלא שאליה וקוץ בה. אמנם החזיקה שפע גשמי תחת ידיה, אך לצערה, בנים לא היו לה, גזירה נגזרה עליה משמים שתמות בלא בנים להוריש להם את כל רכושה, ולכן ציפו כולם במתח רב להתודע אל תוכן הצוואה, כדי לדעת מי יגרוף את השלל הרב שהותירה אחריה.

העו"ד החל להקריא את הצוואה ברוב חשיבות. בה גוללה המנוחה, שזה עתה נפטרה, את כל קורות חייה, למן היום בו נולדה להוריה, עד הלום, כשהיא מציינת שהיא עדיין זוכרת את הוריה מקיימים את התורה והמצוות באופן הדוק ומקושר, ורק היא וכל אחיה פרקו מעליהם עול תורה ומצוות רח"ל. והיא משתפת במחשבותיה בכך שבשנים האחרונות, כשבדידותה הכביד עליה והיו לה עתים להתבונן במצבה, הגיעה למסקנה שעיקר תפקידו של האדם בעולם אינו להרבות זהב, כסף ומצלצלים. כי אם להשתדל לעשות רצון ד' בלבב שלם...

לכן היא מודיעה בזאת שהיא אינה רוצה שיחלקו את רכושה בין כל הקרובים אליה, אלא רוצה היא שמי מבין משפחתה שהוא היותר קרוב אל הדת, הוא יירשנה, ורק הוא, ואת כל רכושה!

היטב ידעה שכל משפחתה רחוקים מן הדת כרחוק הזאב מן הכבש, על כן נתנה סימן שמי שהוא 'מסורת' וקרוב יותר אל הדת משאר בני המשפחה, הוא יירש את כל כספה. ואיזה סימן נתנה? מי שאכל מצות בפסח האחרון, אות היא שקרוב הוא אל הדת יותר מן האחרים, ועל כן יירש הוא את כל כספה!

וכך מצא עצמו בלילה אחד, כמה שעות לאחר חצות, עמוק אל תוך ציגת הליל, כשהוא מתרווח על ספסל תל אביבי נטוש. מותש כולו, כשהוא סר חזק על גורלו ועל פרויקט 'נקיון הפסח' הנכפה עליו.

המפגש היה בלתי נמנע. דוד ומנשה התהלכו ברחובותיה של תל אביב, בחפשם אחר יהודי כל שהוא שעדיין לא קיים את רצון בוראו לבלוע את ההייליגע ההייליגע מצה. התהלכו הם כה וכה, ולא מצאו יהודי כזה, מי מתהלך בשעות הלילה המאוחרות ברחובות העיר, חוץ מאי אילו יהודים שסיימו את הסדר והולכים אל ביתם, אך את אלו לא חיפשו השניים. מה בצע להם בחרדים שכבר קיימו את המצוה, תרים המה אחר יהודי שלא קיים את המצוה כלל!

וכך מצאו השניים את אופיר כשהוא שרוע על הספסל. מראהו סיפק להם שוודאי לא אכל עדיין את המצות הקדושות, ע"כ נדלקו עיניהם מיד בראותו.

בזריזות ניגשו אליו, כשהם מתעניינים: "האם אכלת כזית מצה הלילה?" אופיר, שהיה מרוגז כהוגן, לא אהב את ההטרדה הפולשנית.

והחל להמטיר עליהם מתוככי ליבו מטר של גידופים: "מצות? מי אתם? מה מעשיכם? וכי כפיה דתית אתם רוצים להנחיל בעיר הבירה החילונית. כלו לכם לבני ברק, שם תאכילו את מצותיכם לכל דכפין! ולשאלתכם: לא! לא אכלתי מצות היום! ואין ברצוני לאכול, וגם לא להסתכל על מראהם כלל! כלו לכם! פריזטים ארוורים! מוצצי דם העובדים!"

דוד ומנשה לא נבהלו. היטב התכוננו גם לתרחיש כזה, והם החלו משכנעים את אופיר שיסכים לאכול את המצות, כשבתחילה ניסו להסביר לו את מהות המצוה וחשיבותה. "וכי הינך יודע שלולא השי"ת שנאלנו ממצרים בידו החזקה ובזרוע נטויה, הרי שכולנו היינו משועבדים לפרעה במצרים?" והם אף מספרים לו בפרוטרוט את מהלך יציאת מצרים והגאולה הניסית. אך אופיר לא הסכים לשמוע. "וכי מה בכך שהיינו במצרים, אין לי קשר לזה. איני חפץ לאכול מצותיכם! לא אכפת לי אם היינו נשוארים במצרים!" פסק. חד וחלק!!

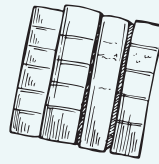
הללו לא נבהלו. ומקץ מספר נסיונות שיכנוע נוספים שאופיר לא נענה להם, החליטו השניים לבחור באופציה השניה - להאכילו את המצות בכוח ומתוך כפיה!

ניגשו השניים לעומתו, ומתוך שהיו מצוידים ברגשות קודש, ובכוחות של התעלות הצליחו המה לגבור על אופיר ההמום. במהרה כפתוהו לספסל העירוני, פתחו את פיו בעדינות, ותחבו פנימה כזית מצה!!

אופיר ניסה להתנגד, לא הבין מהיכן נחתו עליו שני החיזורים, ואף ניסה לפלוט את המצות, אך הללו היו חזקים ממנו. והכריחוהו לבלוע את כזית המצה 'לתיאבון'... יהיה מה שיהיה.

הן כל רצונם היא לזכות יהודי נוסף במצת מצוה המיוחדת כל כך, מאומה לא יעצור בעדם מלממש זכות זו. גם לא התנגדות נחרצת

אך לפתע נרשמה תזוזה בקהל. מישהו קם וניגש לקדמת הבמה. שם הצהיר לפני העו"ד: "אני, אכלתי מצות בפסח של שנה זו!". סערה התרחשה בקהל. היה זה אופיר. "אופיר? החילוני הכי מובדק"

תקלה תחת ידם. ואף אופיר מודה להם למפרע על המצוה הגדולה שקיימו עמו.

כאשר ראש לכל ניצלו את ההזדמנות כדי להאיר את עיניו שוב בהסבירם לו: "עתה ראה נא והתבונן, אם על מצוה שקיימת בכפיה כזו, הינך מקבל שכר בלתי ניתן לתיאור אף בעוה"ז. תאר לעצמך אלו מעלות רמות ורבות טמונים בכל מצוותיו של השי"ת כשמקיימים אותם מתוך שמחה ואהבה. ודאי תועלות עצומות צומחות לנו מכך, שאין לנו אפילו דרך לשערם ולתארם!"

אופיר הודה להם שוב, כשהוא מבקש מאיתם שבאשר יתקיים דיון בבית המשפט, מבקש הוא מהם שיבואו להעיד על דוכן העדות שאכן אכל את המצות בפסח, השניים הסכימו בשמחה. כאשר ביום המשפט הם מכים בתדהמה מוחלטת את כל בני המשפחה והשופטים שעה שהם עומדים על שולחן העדים ומתארים האין האכילו את אופיר במצותיהם ובאיזו דרך!

השופטים קיבלו את עדותם וציינו בפסק דינם שאכן על אף שאכילת המצות נעשתה בדרך של כפיה ואי רצון, אין זה משנה, באשר למעשה, אופיר הוא היחיד שאכל מצות בפסח. ואם נצמדים ללשונה של הדודה בצוואתה, הרי שלו, ורק לו, מגיע הירושה כולה! ואכן, אופיר הפך לגביר אדיר בן רגע... כשבאמת אין כוונתו שנהפך לגביר אדיר בממון ובגשם בלבד, שכן אכן אף בהם. אלא עיקר כוונתו הוא לכך שנהפך לגביר אדיר ברוח ובמצוות!

באשר לאחר נצחונם בבית המשפט שם אופיר אל לבו את דבריהם של דוד ומנשה, והתבונן בהם שאכן צודקים הם לגמרי. ואם על מצוה בכפיה ובאי רצון מקבלים את השכר אף בעולם הזה. ודאי שהדרך הישרה היא לדבוק בד' ובתורתו כל הימים. משכך שינה אופיר את עורו במאה שמונים מעלות, וחזר במהרה בתשובה שלימה. הוא, רעייתו ובני משפחתו. כשבכך הוא נהפך לגביר אדיר בתורה ומצוות לנחת רוחו של השי"ת!

צאו וראו כוחה של מצות אכילת מצה שמצלת יהודים בעולם הזה ובעולם הבא!

כשאנו, לדרכינו נלמד. אם במצוה כפויה, תוצאותיה הם כאלה... מצוה ברצון ובשמחה, ודאי שהתוצאות ברוכות ורצויות לאין ערוך!!!

(גליון החינוך והמצוה - פסח)

"ובכן", כחכה העו"ד בגרונו, ושאל בפאתוס: "מי מבין המשתתפים והקרובים יכול להעיד שאכל מצות בליל הפסח האחרון?"

שקט מתוח השתרר בקהל. הן היו המה חילונים גמורים, מנותקים לגמרי מחיי הדת והמצוות. ואף אחד, אפילו לא אחד מהם - לא אכל מצות בפסח. כל אחד התחרט על כך בסתרי לבבו ברגעים הקריטיים הללו, הרי אם היה אוכל קצת מצות, היה יורש את כל הונה של הדודה. אך כשהסתכלו ימין ושמאל וראו שאף אחד איננו קם, התנחמו כולם שלפחות חלק מהירושה יקבלו, אחרי שאין מי שיירשנה כולה.

אך לפתע נרשמה תזוזה בקהל. מישהו קם וניגש לקדמת הבמה. שם הצהיר לפני העו"ד: "אני, אכלתי מצות בפסח של שנה זו". סערה התרחשה בקהל. היה זה אופיר. "אופיר? החילוני הכי מובהק. הוא אכל מצות?" קרוביו לא אבו להאמינו והחלו לגדפו על כך שהוא ודאי משקר למען בצע כסף. כשאף טענו לעומת העו"ד שלא יקבל את הודאתו השקרית, שכן לא יתכן שבדיוק אופיר שהוא כל כך מנותק ורחוק מחיי תורה ומצוות, הוא זה שאכל מצות בפסח.

אך אופיר היה נחוש ויצוק כסלע. "אכלתי מצות, זוהי עובדה". שב והצהיר שוב ושוב! "זהו האמת, אינכם צריכים לאכול את הלב, העובדה היא שבנסיבות מקוריות ובסיפור תלוש מן המציאות אכלתי השנה מצות גם אכלתי, ולכן הירושה כולה שייכת לי!"

העניין התגלגל עד לבית המשפט, שם התבקשו השופטים להכריע מי צודק. האם אופיר שטוען בלהט שאכל מצות בליל הפסח. או קרוביו שטוענים שאופיר משקר בלא למצמץ כדי לירש את הגבירה בחוסר צדק ובניגוד לרצונה.

אופיר לא נבהל. מראה השניים שהלעיטו אותו במצותיהם היה חקוק במוחו. ובתום בירור קצר ונמרץ הגיע אל זהותם של דוד ומנשה. בהתרגשות נסע אל ביתם אשר בעיר הבירה היהודית בגוש דן 'בני ברק', שם התנפל על השניים, כשהוא מודה להם בהן צדקו על כך שהלעיטוהו בליל הסדר בחתיכות המצה, בגוללו להם את כל הקורות עמו, ואת העובדה שבזכות זה עומד הוא להפוך לגביר אדיר בקנה מידה עולמי.

השניים, שכבר הספיקו להתחרט על מעשם הפזיז בליל הסדר האחרון, שעה שהיו מצויים באטמוספירה אחרת, שהרי לא זו הדרך ולא זו העיר. התרגשו עמו ביחד, בראותם שאדרבה, לא יצאה

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
ככה מתחילים את היום!

ישרות
למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

פנינים על הפרשה:

המתפלל צריך שיהא בעל תשובה

ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה (ויקרא ב א). אך באמת דלאו כל אפיא שוין, דאין המתפלל גורם שיתמתקו הדינים רק אם יהיה בעל תשובה, סר מרע ועושה טוב, אבל אם הוא חייב לפני המקום ולא שב מרשעו אין זה מברך אלא מנאץ, ועליו נאמר (תהלים ג טז) 'ולרשע אמר אלהים' וכו'. וזה שאמר סלת יהיה קרבנו, דהינו דזה המתפלל שיתמתקו הדינים על ידו צריך שיהיה נקי כסלת נקיה, וסלת נמי גימטריא 'תמים', דצריך שיהיה תמים עם ה' בלא עון: המתפלל צריך להיות עד כמה שידו מגעת הועוד, צריך שתהיה מחשבתו ולבו כאחד עם התפלה שהיא עבודה שבלב, כמו שנאמר (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם', שלא יהיה מחשב בהבלי העולם בשעת התפלה. וזהו ויצק עליה שמן, שמן גימטריא 'זו היא המחשבה' עם הכולל. ועוד, צריך שתהיה בכונה, אם הוא בעל הסוד יכון כפי שיטתו מנעת, ואי לאו בר הכי הוא יכון פרוש המלות שמוציא בשפתיו, וזהו ונתן עליה לבנה, לבנה גימטריא 'כוונה': (מחשוף הלבן פרשת ויקרא)

הנהגות למתפלל כדי שתהיה תפלתו רצויה

ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה. והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה' והקריבה אל הכהן והגישו אל המזבח. והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח לה'. והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה' (ויקרא ב ז-י). זה בא לרמז על התפלה, דצריך אדם להתפלל אותה בלב שלם, שיסיר מלבו כל המחשבות המטרידות אותו, דעקר התפלה בלב היא. וצריך שיקים מאמר התנא עליו השלום (אבות פ"ב מ"ג): אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום. וצריך לסדר התפלה לאט מלה במלה, ויתבונן בפרוש מה שמוציא בשפתיו. והנה גדולה התפלה מאד מאד, כי עקר יחוד העולמות למעלה והשפעתם היא בשעת התפלה:

עצות וסגולות:

שמירת העינים (א')

השומר את עיניו, אין לס"מ שליטה עליו

והנה 'עין' עם הכולל גימטריא סמא"ל, לרמז דאם האדם שומר עיניו מראות ברע, הרי הוא משים ה' נגד עיניו ובזה לא יש לסמא"ל שליטה עליו, ואם עיניו פקח לראות ברע, הרי נתן שליטה לסמא"ל שהוא גימטריא 'עין', ונקסר בידו ועושה בו כרצונו.

(פיתוחי חותם, פרשת ראה, ד"ה בנים אתם)

לא יביט למרחוק, כדי שלא יכשל בהטא

וזהו החלוק שבין ידאי ה' לפושעים, דהיך את דבר ה' אינו מביט למרחוק כדי שלא יסתכל בגושים, והכסילים אשר בחשך הולכים הולכים אחר עיניהם ובזה באים לידי עריות רחמנא לצלן.

(גנזי המלך, תיקון הברית אות לא)

הצדיק שומר עיניו לא להביט בדבר רע

זהו העקר הגדול, דאין השכינה שורה במקום פגום. לפיכך קאמר, בוא וראה מה מעשיהם של הצדיקים הראויים להתדבק בשכינה, שהם מתקנים אבריהם כראוי. וזהו ואלה שמותם למטה ראובן, זה רומז לעינים כמשמעו לשון ראייה, ודהינו זה הצדיק שומר עיניו ואינו מביט בשום דבר רע, רק מקים מה שכתוב בפרשת ציצית (להלן טו לט) 'וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' [ועשיתם אתם] ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', דהמביט בציצית וזוכר מצות ה' בזה לא יבוא לידי ראייה רעה. וזהו שאמר, זה הצדיק שומר עיניו בשביל ששומע לדבר ה' שאמר 'וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות ה'', וזהו בן זכור, דהינו זוכר תמיד לזה הדבר ואינו פוגם עיניו.

(פיתוחי חותם, פרשת שלח ד"ה שלח לך אנשים)

העינים והלב סרסורי החטא

וענף עץ עבת, הוא ההדס, הדומה לעינים (ויק"ר ל יד), שצריך לשומר עיניו מראות ברע, משום דעינא ולבא סרסורי עברה גינהו (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה), ואם לא עשה להם שמירה כראוי כל הגוף נגרר אחריהם (במדב"ר י ב, זוהר ח"ב ריח).

(פיתוחי חותם, פרשת אמור ד"ה ולקחתם לכם)

סתימת העינים מראיית רע

ומה שקראתם התורה ענף עץ עבת, לפי שהקדוש ברוך הוא עשה הגבינים על העינים, לפי שכשרואה האדם בעיניו דבר שאסור לראות יסתם עיניו מיד, לפיכך אמר וענף עץ עבת, דהינו הענפים שהם הגבינים שעשה הקדוש ברוך הוא לעינים, ששומרים ומגנים עליהם כמו הענפים השומרים את האילן, כך אלו עבותים ומגנים על העינים, אם תראה שום דבר רע מיד תסתם אותם. (פיתוחי חותם שם)

בהסתכלות על הציצית - ניצול מרע

והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' וגו'. אפשר לרמז, דציצית מלשון ראייה, כמו (שיר השירים ב ט) 'מצוץ מן החרכים' (ספרי שלח קטו), לומר דעקר ראית האדם תהיה בציצית, כדי שלא יבוא לידי ראייה רעה, דכיון שהציציות שזור בהם שם הוי"ה ברוך הוא, כשסתכל בהם וחושב שם הוי"ה, בזה נצול ממעשים רעים.

(פיתוחי חותם פרשת שלח, ד"ה דבר אל)

פניני אביר יעקב

מחברים לתורתו של המקובל האלקי רבי יעקב אבוחצירא ז"ע

זהו שְׁנָאֹמֶר (ויקרא ב ז) 'אִם מִנְחַת מִרְחֶשֶׁת קִרְבְּנָךְ, מִרְחֶשֶׁת רֹמֶז עַל הַתְּפִלָּה שְׂרוּחַשׁ אֲדָם וּמִבְטָא בְּשִׁפְתָיו. עוֹד, מִרְחֶשֶׁת גִּמְטְרִיא 'תְּפִלוֹת אֵל עִם הַכּוֹלָל. וְצִדִּיק שֶׁתִּשְׁמֹר עֲצֻמָּךְ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה מִכֹּחַ שְׂבוֹת הַמִּטְרִידוֹת אוֹתָךְ, וְזֶהוּ סֵלֶת, שֶׁתִּהְיֶה הַתְּפִלָּה כְּסֵלֶת, נִקְיָה מִכֹּחַ שְׂבוֹת זָרָה שְׂאִינָה מַעֲגִין הַתְּפִלָּה. וְעוֹד, 'הֶלֶב בְּמִלּוֹי כִּזָּה ה"ה לִמ"ד בִּי"ת גִּמְטְרִיא סֵלֶת, לְרֹמֶז, דְּסֵלֶת רֹמֶז לֵלֵב שִׁיחָהּ מִגָּקָה מִכֹּחַ סִיג בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה כְּסֵלֶת נִקְיָה. וְהַדְּבָרִים שֶׁל תְּפִלָּה שְׂאִתָּה מוֹצִיא בְּפִיךָ אֶל תּוֹצִיאִים בְּמִרוּצָה, רַק לֹאט, וְאֵל תַּעֲשֶׂה תְּפִלָּתְךָ קִבֵּעַ, אֵלָּא רַחֲמִים וְתַחֲנוּגִים לִפְנֵי הַמָּקוֹם, וְזֶהוּ שְׁנָאֹמֶר בְּשִׁמּוֹן תַּעֲשֶׂה:

תפילה כראוי עולה קרבן לה'

וכְשֶׁתִּהְיֶה תְּפִלָּתְךָ בְּאִפֶּן זֶה בְּלֵב וּבִשְׁפָתַי טְהוֹרִים, אִזּוֹ רְאוּיָה לְהִבְיָאָה מִנְחָה לַה' וְלֹא תִדְחָה. וְזֶהוּ שְׁנָאֹמֶר וְהִבֵּאתָ אֶת הַמִּנְחָה הִיא הַתְּפִלָּה, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֵלָּה שְׂנֻעִשִׁית בְּלֵב וּבִשְׁפָתַי טְהוֹרִים, זֹאת רְאוּיָה לְבֹא לִפְנֵי ה'. וְהַקְרִיבָה הַמִּתְפַּלֵּל, אֵל הַכֹּהֵן דָּא מִיכָאֵל כְּהֵנָּא

רְבָא, וְהַגִּישָׁה אֶל הַמִּזְבֵּחַ, מִזְבֵּחַ שֶׁל מַעֲלָה: (פִּתְחוּ חוֹתֶם פִּרְשֵׁת וִיקְרָא)

השיבות תפילה עם דמעות

וְכָל קִרְבֵּן מִנְחָתְךָ בְּמִלְחָ תִּמְלַח וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל קִרְבְּנָךְ תִּקְרִיב מִלַּח (ויקרא ז יג). בָּא לְרֹמֶז דְּצִדִּיק אֲדָם לְהוֹרִיד דְּמָעוֹת בְּתְפִלָּתוֹ, דְּכָל הַשְּׁעָרִים נִגְעָלוּ חוּץ מִשְּׁעַר דְּמָעָה, דְּאִפֶּן עַל פִּי שְׂאִין הָאָדָם רְאוּיָה מִצְדוֹ שֶׁתִּקְבַּל תְּפִלָּתוֹ, עַל יְדֵי דְמָעוֹת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְמַלֵּא עֲלֵיו רַחֲמִים וּמִקְבָּל תְּפִלָּתוֹ. וְזֶהוּ שְׁנָאֹמֶר וְכָל קִרְבֵּן מִנְחָתְךָ שֶׁהִיא הַתְּפִלָּה, בְּמִלְחָ תִּמְלַח שֶׁהֵם דְּמָעוֹת שֶׁהֵם מִים מְלֻחִים. וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ, הַטַּעַם שֶׁקִּרְאָם מִלַּח בְּרִית הוּא מִשּׁוּם דְּכָל הַשְּׁעָרִים נִגְעָלוּ חוּץ מִשְּׁעַר דְּמָעָה, וְזֶהוּ הַבְּרִית שֶׁנִּכְרַת לָהֶם, שְׂאִינָם חוֹזְרוֹת רִיקָם. עַל כָּל קִרְבְּנָךְ תִּקְרִיב מִלַּח, דְּהֵינּוּ בְּכָל תְּפִלָּה תוֹרִיד דְּמָעוֹת, וְכֵּן אִינָה חוֹזְרֵת רִיקָם: (פִּתְחוּ חוֹתֶם פִּרְשֵׁת וִיקְרָא)

ההמלכה הכרך התשעה עשר

שופטים למנוח **הזפיע** מלך מלכים

כרך חדש

משנה תורה להרמב"ם

פרדיקט עולמי: משנה תורה להרמב"ם המבואר

ביאור משולב | מילות והקדמות וסיכומים | הערות מקיפות | זיפי הדפוס | ילקוט ביאורים בעין אמצעיקלופדיה

חובת לימוד רמב"ם לזכות ליראת שמים

כִּי מִי נִזְל מִדְּרֹשִׁים, שְׂבוֹרֵי יְרֵאָה וְיִחוּן עֲשֵׂה עֲשֵׂה עֲשֵׂה, הַלְבִּישׁ בְּחֹן תוֹרַת הַמִּקְבָּצִת כֹּחַ תוֹרַת שְׂבִיעַל סֶח אֶת יוֹדֵא הַשְּׁטִיטוֹת. עַד שְׂבִיעַל כֹּח נִדְוִי יִשְׂרָאֵל לְדוֹחֹת - מִתְאַוֵּר לֵעַד נִדְוִי וְנִסְאוֹר הַחֲסִידוֹת - הַחֲבֵט בְּלִישׁוֹר וְכִכ, כִּי הוּא הוּא הַעֲרִיב לִירָאָה עֲשֵׂמֶה. כֵּכ זֶהוּ הוּא הוּא מִיד לִשִׁי הַכְּתוּבִים, נִגְם כֹּח אֲצֻרֹת הַתוֹרָה לְפִרְט מִרְטוֹת, וְנִגְם יוֹדֵא עֲלֵימָה הַשְּׁטִיטוֹת וְהִטָּב.

וְזֶהוּ וְעַתָּה יוֹדֵא חֲדָשָׁה שִׁטְרֵם הוֹרָה עֲלֵימִים, כִּיטוֹר מִשְׁטִיטִים מִתְּחִנִּים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁכַּל עֲשֵׂה שֶׁל "מִשְׁנֵה תוֹרָה לְרִמְבַּם הַמְּבֹאֵר", בְּבִיאֹר שְׂטִיטֵל שְׂטִיטֵל הַבְּנֵי מִשְׁטִיטָה כְּדִבְרֵי הַרְמַב"ם, בְּטִפָּה בְּרִידָה עֲשֵׂמֶה, שְׂטִיטֵל עֲשֵׂה וְכִיטוֹר וְכִיטוֹר עַל יְדֵי תְּלִישׁוֹת הַמִּשְׁטִיטִים כְּעִיל כְּשִׁיחַ בִּידֵי אִמּוֹן וּבְמִלְכָּת מִשְׁטִיטֵת לְבִיאָה אֶת יוֹדֵא הַרְמַב"ם לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל.

המלך זכ"ס מלכים המבואר

השיבה שזפטנו זכ"ס משפטים המבואר

אור לחבת החסידות לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אדיב 437-0054 (718) | אדיב 437-0054 | 44-20-8806-0176 | אדיב 437-0054 | 44-20-8806-0176 | אדיב 437-0054 | 44-20-8806-0176

אכילת אפיקומן אחד חצות והתנאי של האבני נזר

בגמ': דתנאי ואכלו את הבשר בלילה הזה רבי אלעזר בן עזריה אומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות (פסחים כב, ב).

בגמרא מתבאר דעת רבי אלעזר בן עזריה שקרבן פסח נעשה נותר בחצות הלילה, והיינו שזמן אכילתו הוא רק עד חצות. ולמד זאת ממה שנאמר בפסח (שמות יב ח) 'ואכלו את הבשר בלילה הזה ונאמר במכת בכורות (שם שם יב) 'ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה' מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות. ואמר רבא שלפי זה אם אכל מצה בזמן הזה אחר חצות, לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו. וכתב הרא"ש (סי' לח) שיש להחמיר כראב"ע לאכול אפיקומן קודם חצות, כיון שאפשר שגם ר"ע שסובר שזמן אכילת הפסח כל הלילה מודה שלכתחילה יש לאכול קודם חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה, ושכן היה נוהג רבינו תם למחר לאכול אפיקומן קודם חצות. וכן פסקו הטור והשו"ע (או"ח סי' תעז ס"א) שיהא זהיר לאכול אפיקומן קודם חצות.

באבני נזר (שו"ת, או"ח סי' שפא) תמה על ראב"ע הלומד שאכילת פסח היא עד חצות מגזירה שוה ממכת בכורות שהיתה בחצות הלילה, והלא הבכורות נהרגו ברגע חצות ממש, וכיצד לומד לאכילת פסח שיהיה זמנה עד חצות. וכתב שצריך לומר שכיון שאי אפשר לאכול כזית מצה ברגע חצות ממש שאין בו המשך זמן כלל, וכל מעשה צריך המשך זמן, על כרחך הכוונה שבחצות יהיה כבר בשר הפסח נאכל, וכן במצה הנלמדת מפסח. ובזה ביאר הטעם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, שכיון שזמן המצוה הוא בהגיע חצות, אם כן צריך שיהיה אז טעם פסח בפיו ושלא תכלה אכילת פסח מכל וכל. ולכן מסיק שאין איסור לאכול אחר הפסח אלא עד חצות, אבל אחר חצות מותר לאכול, שודאי אין חיוב שישאר טעם פסח ומצה בפיו רק בזמן המצוה.

ולפי זה כתב שאם רואה בתחילת הסעודה או באמצעה שהוא קרוב לחצות, יאכל כזית מצה על תנאי, שאם הלכה כרבי אלעזר בן

עזריה יהיה כזית זה לשם אפיקומן, וימתין עד לאחר חצות ויאכל סעודתו, ואחר כך יאכל שנית אפיקומן ויוצא ממה נפשך, אם הלכה כראב"ע הרי שיצא באפיקומן ראשון שאכל קודם חצות, ושוב מותר לו לאכול דברים אחרים אחר חצות, ואם הלכה כרבי עקיבא שזמן אפיקומן הוא עד שיעלה עמוד השחר, יוצא באפיקומן השני.

והגר"ז מבריסק (הו"ד בהגש"פ מבית לוי) שיבח את עצת האבני נזר, והוסיף, שאף בלא שיעשה תנאי מפורש אלא יעשה כן בלא תנאי יועיל הדבר.

ובמנחת יצחק (שו"ת, ח"ט סי' מח) העיר על האבני נזר, שלדבריו שכתב שיעשה תנאי שאם הלכה כר"ע לא יצא במה שיאכל באמצע הסעודה, נמצא שלפי ר"ע לא אכל אפיקומן קודם חצות, וזה אינו מן המובחר, שהרי גם לר"ע לכתחילה יש להדר לאכול לפני חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה וכמו שכתב הרא"ש.

ולכן כתב שיכול לנהוג באופן שיצא ידי חובה לכל הדעות בלי תנאי, והוא שיאכל כזית מצה קודם חצות בתוך הסעודה כשהוא כבר שבע, ואף שיאכל אחריו שאר דברים, מכל מקום כבר יצא ידי חובת אפיקומן על כל פנים בדיעבד, ולא נשאר עליו רק חובת לכתחילה שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כדי שישאר בפיו טעם מצה, וזה יכול לתקן באכילת כזית מצה לשם אפיקומן בגמר סעודה, וכמו שכתב באליה רבה (הו"ד במשנ"ב סי' תעז סק"א) שאם אכל שום דבר לאחר אפיקומן, יחזור ויאכל

כזית מצה שמורה לשם אפיקומן. ויש לומר שתיקון זה מועיל ומתיר לאכול אחר חצות אף לכתחילה, כיון שלר"ע כל מה שצריך לאכול אפיקומן קודם חצות הוא רק משום הרחקה וזהירות לאכול קודם חצות שלא ימשך ויעבור זמן עלות השחר, אבל כל שאכל קודם חצות, מועיל אף לכתחילה התיקון שישאר בפיו טעם מצה לאכול ממצה שמורה אחר חצות.

וכתב שאכילה זו של הכזית מצה קודם חצות יאכלנה בדווקא בלא תנאי, מפני שאם יעשה תנאי כדברי האבני נזר לא יצא ידי חובה לר"ע בכזית מצה קודם חצות אפילו בדיעבד, אע"פ שבבלא כוונה יוצא ידי חובת אכילת אפיקומן בדיעבד [עיי"ש שהוכיח כן], אבל בהיפוך כוונה בודאי לא יצא, ולכן אם יאמר שאם הלכה כר"ע יוצא באפיקומן השני דהיינו אחר חצות, הוא היפוך כוונה, וא"כ באכילתו אחר חצות לא קיים המצוה לכתחילה, אבל אם יאכל הכזית בסתם א"כ יצא ידי חובה אף לכתחילה לכל הדעות, אף שאוכל אחרי חצות דברים אחרים ורק אוכל בגמר אכילתו כזית אפיקומן עוד פעם, משום שלראב"ע מותר לאכול אחר חצות, ולר"ע באופן שכבר יצא ידי חובתו בדיעבד שהרי אכל אפיקומן אלא שאכל אח"כ דברים אחרים, מותר אף לכתחילה לאכול אחר חצות אפיקומן בגמר סעודה לכתחילה.

ובזה ביאר מה שמובא בספר מנהגי חת"ס (פ"י סי' ד) שהחת"ס לא הקפיד לאכול אפיקומן לפני חצות. שבודאי אכל כזית

סברא זו של הירושלמי].

אחריות בית הדין לתיקון כל המכשולות שבעיר

במשנה: ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות (שקלים ב, א).

בשור' הריטב"א (ס' קלא) הובא מעשה שהיה באדם ששמו שאול שהיה מוסר ומלשין וכן מקבל עדות שקר ולוקח שוחד ומכה בני אדם, וקנסו דיין אחד לקוץ את ידו ולפסול עדותו ולגרשו מהמחוז. ואותו אדם הלך וקבל אצל המלך על שעשו לו שלא כדין והענישוהו שלא כדין תורה בכמה פרטים, שהרי אין דין קציצת יד בתורה ואין מענישים ב' עונשים על רשעה אחת ושקבלת העדות עליו היתה בעדים קרובים זה לזה הפסולים לעדות ועוד כמה פרטים. והמלך העביר גידון זה להריטב"א שידון ויחזה דעתו אם הצדק עם הדיין או עם המתלונן.

ויסוד תשובת הריטב"א היא, דאף אם על פי הדין היה טעות בדין הזה אין אשמה ועונש על הדיין על מה שדן אותו לקצוץ ידו ולשונו ולפסולו לעדות, מאחר שאמר הדיין והראה כתוב כי מה שעשה בזה עשה בעצת איש מוחזק בארץ כחכם ואיש אמת שסומכין עליו הדיינים אשר בארצו. וכל הטענות שטען שהענישוהו שלא כדין תורה בהרבה פרטי דינים, לא נאמרו פרטי דינים אלו אלא בדין שהוא בשורת הדין להפיס ולדון בין אדם לחברו יחיד או יחידים, אבל בדברים שהדיין עושה דרך ייסור לתרעומת הרבים לתקן את הרבים ולבער הרעות מן הארץ ולסייג לתורה, אין כל זה מעכב בדינו, כי אין הדין מפני הנחבלים כדי שנדקדק בזה, אלא מפני שאר העם ושלא יריגלו עושי הרעות לעשות כן, והנשארים ישמעו ויראו, ואם חטא ומחלוהו והוא עודנו שב במרוצתו כל שכן שהוא חייב ייסור, והדיין יכול לדון בכיוצא בו בלא מתרעם כי הוא אביהם של צבור וחייב לתקן זה.

ומקור דין זה שהדיין אביהם של הציבור הוא וחייב לדאוג לתקנתם בכל הענינים, ולא רק בעניני עבירות שהציבור פרוץ בהם שבוזה מצאנו (יבמות צ:.) שבית דין

שמועה (מאמר חמץ סוף פכ"ה), שאף על פי שהחרוסת היא מצוה אין מברכים עליה שאינה אלא לטיבול, וכל שיש עיקר ועמו טפילה מברך על העיקר ופוסט את הטפילה. ומבואר בזה שהדין שהעיקר פוסט את הטפל אמור גם בברכת המצוות ולא רק בברכת הנהנין. וכתב רבינו מנוח (שם) שאין לתמוה על כך, שהרי בלולב מצינו גם כן כיוצא בזה, שאינו מברך על כל ארבעת המינים אף על פי שהם כולם מן התורה כמו הלולב, והטעם הוא מפני שכולם טפלים ללולב ונקראים על שמו, והוא עיקר ועליו מברכים ופוסט את כולם, ואף בחרוסת כיון שהיא טפילה למרור מברכים על המרור ופוסט את החרוסת מברכת המצוות שלה.

והעיר בספר ארץ הצבי (ס' ג ד"ה ועי' טור), שזו גם כן סברת רבי ישמעאל בסוגייתנו, שסובר שמי שבירך ברכת המצוות על אכילת בשר הפסח פטר את ברכת החגיגה הבאה עמו, ואינו צריך לברך עליה ברכת המצוות, ורק אם בירך תחילה על של זבח לא פטר את של הפסח, והביאו התוספות (ד"ה כשתמצא) שטעמו הוא משום שסובר שהפסח עיקר והחגיגה טפילה לו, ולכן ברכת הפסח פוטרת את ברכת הזבח אף על פי שברכה אחרת נתקנה לה, משום שברכת המצוות על העיקר פוטרת את הברכה על הטפל. הרי מבואר שהדין שמברך על העיקר ופוסט את הטפל אמור גם בברכת המצוות שברכותיהן שונות, והוא הדין שברכת המרור פוטרת ברכת החרוסת [אך עיי' שדן אם אין הבבלי חולק על

מצה שמורה בתוך הסעודה, ובאופן זה יכול לאכול אף לכתחילה כזית מצה באחרונה אף לאחר חצות כנ"ל.

ברכת המצוות על החרוסת

במשנה: בירך ברכת הפסח פטר את של זבח בירך את של זבח לא פטר את של פסח דברי רבי ישמעאל. (פסחים קכא, א.) כתב הטור (או"ח ס' תעה) שאין מברכים על החרוסת אלא על המרור, אף על פי שהיא מצוה, לפי שהיא טפלה למרור. וכתב הב"ח (שם ס"ו) שאמנם הרמב"ם בפירוש המשניות (מ"ג) כתב שלדעת רבי אליעזר ברבי צדוק שחרוסת מצוה היא חייב לברך 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת חרוסת', אך כתב הרמב"ם שאין ההלכה כמותו. אכן במשנה תורה (חמץ ומצה פ"ז ה"א) פסק הרמב"ם כדעת רבי אליעזר ברבי צדוק שהחרוסת מצוה מדברי סופרים זכר לטיט שהיו עובדים בו במצרים, וכתבו הב"ח (שם) והלחם משנה (שם) שחזר בו מדבריו בפירוש המשניות, וסובר שגם לדעת רבי אליעזר ברבי צדוק אין לברך על החרוסת, והקשה בלחם משנה שלפי דעתו למה אין מברכים על אכילת החרוסת אע"פ שהיא מצוה דרבנן, מ"מ הרי מברכים על מצוות דרבנן. ורבינו מנוח (על הרמב"ם, שם) תירץ, שהטעם שאין מברכים על החרוסת הוא לפי שאינה נאכלת בפני עצמה, והיא טפילה למה שאדם טובל בו. והוא כדברי הטור. וכן כתב הרשב"ץ ביבין

ישראל, לומר לך מה אבות מנחילים את בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילים את העם כל מה שירצו, ולפי זה יש להם כח גם להקנות לאחרים אפילו קודם שבא לידם כמו בירושה.

ולפי זה הכריע בשו"ת עין יצחק (שם), שכיון שבסוגייתנו הובא גם כן המקור לדין הפקר בית דין הפקר, ולא נזכרה דרשתו של ר' אלעזר אלא רק הילפותא דר' יצחק מיהרם כל רכוש, וכן פסק הרמב"ם (סנהדרין פכ"ד ה"ו) כדרשה זו ולא הביא הדרשה האחרת, מכח סוגייתנו שלא הזכירה אלא דרשה זו, אם כן נמצא שאין הפקר בית דין מועיל להקנות אלא רק להפקיע בעלות, וקנין דרבנן אין מועיל לדאורייתא כיון שאין כח לחכמים להכניס ממון לבעלות חדשה, ואין מכירת חמץ מועילה אלא בקנין דאורייתא ולא בקנין דרבנן.

אם מותר לקבל נדבה מגויים לבנין בית הכנסת

בגמ': זה הכלל כל שנידר ונידב מקבלין מידן וכל שאין נידר ונידב אין מקבלין מידן וכן מפורש על ידי עזרא שנאמר (עזרא ד) לא לכם ולנו לבנות בית לאלקינו (שקלים ד, ב).

בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' רכה) נשאל בדין רוב בתי הכנסת במדינתו, שלא היה בית הכנסת שייך לקהילת היהודים אלא לשור העיר, ושר העיר היה משכיר את בית הכנסת לקהילה. ודן החתם סופר שם אם יש בזה משום לא לכם ולנו לבנות בית לאלו (עזרא ד ג), שבסוגייתנו מבואר שלומדים

מחנה אפרים משיכה סי' ב, מקור חיים סי' תמח סק"ט, שו"ת בית אפרים חו"מ סי' ח, ועוד) היא שאין הפקר ב"ד מועיל אלא להפקיע ממון מיד בעליו ולתת לכל אחד זכות ליכות בו אבל אין בכוחם להקנות, ולדעת אחרים (רשב"א גיטין לו: ורש"י גיטין כ. ד"ה אקנויי, רשב"ם ב"ב קלא. ד"ה אלא תנאי, שו"ת הריב"ש סי' שצט, שו"ת דברי אמת קונטרס ט סי' ו) מועיל הפקר ב"ד גם להקנות. ובה תלוי דין זה של קנין דרבנן אם מהני לדאורייתא, שאם יש כח ביד חכמים גם להקנות ממון הרי שקניניהם מועילים מן התורה, אבל אם אין בידם כח להקנות ממון אין קניניהם מועילים מן התורה אלא מדרבנן, ולא יועילו למכירת חמץ וכיוצא בזה. וכן תלה גם בשו"ת חתם סופר (או"ח סוס"י קיז). (ולעיקר נידון מכירת חמץ בקנין דרבנן ראה גם מקור חיים סי' תמח סק"ה ושו"ת עטרת חכמים חו"מ סי' טו ועוד).

ונידון זה אם הפקר בית דין מועיל להקנות, כתבו אחרונים רבים (יש"ש יבמות פ"י סי' יט, קרבן נתנאל גיטין פ"ד סי' יג, באר יצחק אהע"ז סי' י ענף א, עין יצחק או"ח סי' כב אות ג, נחל יצחק סי' ב, קהלת יעקב תוספת דרבנן אות קע) לתלותו במקור דין הפקר בית דין הפקר. שלדעת ר' יצחק (יבמות פט: וגיטין לו:) דין זה נלמד ממה שנאמר (עזרא י ח) יחרם כל רכוש, ולפי זה אין מקור אלא שיש כח ביד ב"ד להפקיד ולהחרים ממון אחרים אבל אין מקור שיהיה להם כח להקנות, אבל לדעת ר' אלעזר (יבמות וגיטין שם) דין זה נלמד ממה שנאמר (יהושע נט יא) אלה הנחלת אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני

מכין ועונשין שלא מן הדין, אלא גם במקום שעיקר התקנה אינה להסיר פירצת העבירות אלא כדי להציל את העם ממכשול אדם המשחית, כתב הריטב"א שלמד כן ממשנתנו, דבמשנתנו שנינו שעל בית דין מוטל להיות מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ולעשות כל צורכי הרבים ולציין על הקברות, ולמד מזה הריטב"א שכמו שחייבים הם לתקן מכשולות הדרכים וכיוצא בהם שלא יזוקו בני אדם כך חייבים הם גם להעניש בני אדם שהם מכשול ומשחית לרבים. וכן מצאנו ברב הונא (סנהדרין נח:) שקצץ יד איש אחד שהיה רגיל להכות בני אדם. (וראה שדי חמד כללים מערכת ב כלל נב שהביא נידון האחרונים אם יש להוכיח ממעשה רב הונא שגם במקום שאין הציבור פרוצים בחטא ורק אדם אחד רגיל בחטא יכולים להענישו שלא מן הדין, אך בדברי הריטב"א מבואר שענישו של רב הונא לא היה כדי להציל את האיש או הציבור מהחטא אלא להציל את הציבור מפגעו הרע, וגם בזה בית דין מכים ועונשים שלא מן הדין).

האם קנין דרבנן מועיל לדאורייתא והמסתפק לענין מכירת חמץ בקנין דרבנן

בגמ': ומניין שהפקר ב"ד הפקר דכתיב (עזרא י ח) וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים פצצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה (שקלים ג, א).

דנו פוסקים רבים אם מעשה קנין שאינו מועיל אלא מדרבנן מועיל גם לדינים מן התורה. והרבה דנו בזה לענין מכירת חמץ בקנינים דרבנן כמו קנין אגב קרקע, אם יש במכירה זו להפקיע מידי איסור כל יראה ובל ימצא אם לאו. והוא נוגע למעשה במה שמקנים מטלטלים של חמץ אגב קרקע הנמכרת במכירת חמץ. והאריך בזה בשו"ת עין יצחק (ח"א או"ח סי' כב), ונקט שהדבר תלוי בגדר הפקר בית דין הפקר, שנחלקו בו הפוסקים אם הוא מועיל גם להקנות או רק להפקיע. שדעת ראשונים ואחרונים רבים (שטמ"ק ב"ב ק. ד"ה ור' אליעזר בשם עליות דר"י, גט פשוט סי' קכ סק"ה,

ותמה על זה איך רשאים להתנות בינם לבין עצמם על חשבון מעות מעשר העתידיים, והרי צריך להפריש תחילה את המעשר כדי שיוכלו ליתנו, וכיון שעדיין לא בא לעולם מעות הקרן לא נתפס שם מעשר על מעות אלו ואין מקיימים בנתינתם דין נתינת מעות מעשר.

והשיב מהר"ל שמקור מנהג זה הוא בדברי האור זרוע (ח"א סי' כז) שכתב לענין אדם רגיל שאינו גבאי צדקה שמלוה על כספי הצדקה והמעשר שרגיל לתת ודעתו ליטול אחר כך ממעות המעשר והצדקה כשיבואו לידו, וכתב האור זרוע שיכולים לעשות כן ודומה הדבר למה ששנינו בגיטין (ל.) עיי"ש, ובדבר הקושיה שכיון שדבר שלא בא לעולם הוא לא נתפס בזה שם מעשר, כתב מהר"ל שיש לחלק בזה בין תרומות ומעשרות דאורייתא לבין מעשר כספים דרבנן. שודאי בתרומות ומעשרות דאורייתא אין להפריש כלל על דבר שלא בא לעולם, ואפילו אם הפירות כבר באו לעולם אבל עדיין מחוברים הם לקרקע ואינם חייבים בתרומות ומעשרות אי אפשר להפריש עליהם (תרומות פ"א מ"ה), אבל במעשר כספים דרבנן אין לחוש לזה שהרי מצאנו קולות רבות במעשר כספים יותר מכל תרומות ומעשרות. שהרי אין מעשרים שלא מן המוקף (חלה פ"א מ"ט) או ממין על שאין מינו (תרומות פ"ב מ"ד) או מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה (שם פ"א מ"ה) ועוד כמה חומרות, וכל החומרות הללו אינם שייכים במעשר כספים.

וכתב לדמות נידון זה, למבואר בסוגייתנו בתרומת הלשכה שתורמין על העתיד לגבות, שמי שנאנס ולא שלח שקלו באדר היה משלחו כל השנה כולה ונותנו בשופר שכתוב עליו תקלין חדתי, והלשכה היתה נתרמת שלש פעמים בשנה בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג, וכשמגיע הזמן לתרום היו נותנים מעות השופר בלשכה ותורמים, וכשתורמים תרומה ראשונה מתנים אף על העתיד לגבות וכן בשניה ובשלישית. וכמו שתורמים תרומת הלשכה על המעות העתידות להגיע, כך אפשר גם להפריש מעשר כספים על המעות שעתידיים להרויח, ויוצא בנתינתו עכשיו ידי נתינה וכל מעשרותיו העתידיים ליפול משועבדים לו עד שיפרע כיון שעל דעת כן הפריש עכשיו.

עמא דבר ושוה מעשים בכל יום ואין מוחה בהם לבלתי קחת נדבות מנכרים לבנין בית הכנסת. וכן כתב בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' רלא).

ובשו"ת תשורת שי (ח"א סי' טו) אף שנקט מעיקר הדין שאפשר לקבל מעות מהנכרים לבנין בית הכנסת, מכל מקום כתב שעדיף שלא לקבל מהם כיון שיש לחשוש שלמחר הם באים אצלנו לבקש אותנו לסייעם לבתי תפלות שלהם. ועל דרך זה כתב בשו"ת פרי השדה (ח"ב סימן מט) בדיונו אודות קבלת תרומת כסף מגוי עבור בנין תלמוד תורה, שאם יש איזה חשש שעל ידי שיהיה להם חלק בזה יכריחו ח"ו להפר תורה באיזו דרך שהוא, אזי אין לקבל מהם שום תרומת כסף לבל יבואו זרים בנחלתנו.

נתינה לצדקה על חשבון מעות מעשר העתידיים לבא

בגמ': והא תנינן בג' פרקים בשנה תורמין את הלשכה בפרוס הפסח בפרוס העצרת בפרוס החג א"ל נימר אילין דקריבין בפרוס הפסח אילין דרחיקין בפרוס העצרת ואילין דרחיקין מנהון בפרוס החג (שקלים ה, א).

בשו"ת מהר"ל (סי' נד) נשאל בדבר מה שיש הרבה בני אדם שכשבאים אצלם עניים ואין להם מעות מעשר מזומן, מלויים בינם לבין עצמם מעות שלהם ונותנים לעניים, וכשמרויחים אח"כ מעות אז מפרשים את המעשר ומעבכים לעצמם לגבות הימנו הסכום שנתנו לעניים לעניים.

מזה שאין מקבלים מן הגויים תרומות לבנין בית המקדש בכל דבר שאינו נידר ונידב, ודן אם יש לחשוש לזה גם בבית הכנסת שלא לקבל תרומות וסיוע מגויים משום איסור זה. ובאמת הרמ"א (יו"ד סי' רנד ס"ב) פסק שמקבלים ממון מהנכרים לבנין בית הכנסת, ורק מן המומרים אין מקבלים משום לא לכם ולנו לבנות בית לאלו. אך בספר ארחות חיים (סי' קנד אות יד) כתב בשם שבילי דוד, שאף שגוי שהתנדב דבר לבית הכנסת מקבלים ממנו, מכל מקום לסיוע הבנין אין מקבלים, שהרי כתב הרמב"ם (שקלים פ"ד ה"ח) שאין מקבלים מהם לסיוע בית המקדש, ודין בית הכנסת מדרבנן כדין בית המקדש. וכן כתב בשו"ת זכרון יהודה (גרינוולד סי' נו), שדבר המסוים וניכר לעולם אין לקבל מנכרים לבנין בית הכנסת, ומותר לקבל מהם רק דבר שאינו מסוים כגון קורה או אבן. אך תמהו האחרונים על מה שהשוו דין בית הכנסת לדין בית המקדש, שהרי בדברי הרמב"ם (מתנות עניים פ"ח ה"ח) מבואר להדיא שחלוק בית הכנסת מבית המקדש, שכתב שאם היה הדבר מסוים כגון קורה או אבן מחזירין לו כדי שלא יהא להן דבר מסוים במקדש שנאמר לא לכם ולנו וגו', אבל לבית הכנסת מקבלין מהן לכתחלה.

וכך הכרעת רוב האחרונים שמקבלים נדבות מנכרים לבנין בית הכנסת, וכך הכריע החתם סופר בשאלה הנ"ל וכתב שאין שום חשש במה שמקבלים את שכירות בית הכנסת מהנכרים. ובשו"ת קול אריה (סי' יד) האריך להוכיח להיתר בהרבה ראיות מהש"ס ומסברא, והעיד גם שכן

הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז ז"ל בעל רשפי אש ח' ניסן תק"ס

ואחרי הפצרות רבות גילה היהודי לרבינו סיבת סירובו, שהוא יודע שלא תהיה לו מנוחה אצלו, כי זה איזה זמן שבכל ליל שבת מתכנסים אצלו בביתו כל בני הכפר הגויים, הם ונשיהם בניהם ובנותיהם, ומבלים אצלו כמה שעות מבלי שידע למה ועל מה, והוא אינו יכול להשליכם ולריב אתם כי מתפרנס מהם כל השבוע.

כשמוע זאת אמר לו רבינו שאפילו הכא רוצה להיות אצלו בשבת, וציוה לו שאחר חצות היום יקח מטאטא, ויטאטא מחוץ לביתו ארבע אמות סביבות הבית, וכן עשה, וכאשר הגיע זמן כניסת השבת ראה היהודי שחבורות, חבורות, מבני הכפר מתחילים כמו בכל שבוע ללכת מן הכפר לביתו, אך כאשר הגיע החבורה ראשונה לקצה תחום הארבע אמות מסביב לביתו, התחילו לתמוה איש אל רעהו לאמור, מה לנו בביתו של זה ולמה אנו הולכים להפריעו ממנוחתו, וחזרו לביתם, וכן נעשה ונשנה, כאשר הגיעו לשם כל חבורה, וחבורה, תמהו על עצמם וחזרו איש איש לביתו, ומאז נתבטל כל הענין.

גל מעין גנים

בקשתו של הרמב"ם

הרה"ק מוה"ר יצחק מנעשכ"ז, בעל 'תולדות יצחק' זצוק"ל, סיפר ממר אביו הגה"ק מהר"ם ז"ל: פעם אחת בא אצלו הרמב"ם ז"ל ושאל אותו: מדוע אינו לומד בספרו ה'יד החזקה'. והשיבו כי הוא מוטרד מאד מאנשי דעלמא שבאים אליו בבקשותיהם, על כן עתו בל עמו שיוכל לפנות לזה ללמוד בספרו.

אז אמר לו הרמב"ם ז"ל: שלכל הפחות יהיה מונח ספרו אתו עמו על שולחנו תמיד, ואם יקיים דברו – זאת הוא מבטיח לו, שבכל פעם שיבוא חולה בבקשה לפניו ויהיה נצרך לאיזה רפואה, כשיפתח את ספרו ויביט בו אז יתגלה אליו ויודיע לו רפואה עבור החולה, וכך היה, שתמיד היה מונח ספר הרמב"ם על שולחנו ולא אז מאתו. (לישרים תהלה עמ' עח)

רבינו נולד בשנת תק"ח בעיר נעשכ"ז לאביו הרבני המפואר ר' דוב בער ז"ל ספרא רבה בועד ארבע ארצות, בן הגה"ק ר' לייביש שפירא זצ"ל אב"ד נעשכ"ז, בן הרה"ק ר' ישעי' מקראקא זצוק"ל, נכד להרה"ק בעל מגלה עמוקות. ולאמו הרבנית הצדיקת מרת גיטל ע"ה.

כשהגיע רבינו לפרקו נשא את בת הרבני המפואר ר' יוסף מלעשנוב ז"ל, חתן הגה"צ ר' יעקב זצ"ל אב"ד לודמיר.

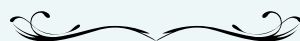
לאחר חתונתו ישב רבינו על התורה ועל העבודה אצל חותנו בלעשנוב, ובמשך הימים נתמנה לשמש כאבדק"ק העיר, אח"כ נקרא לכהן כרב ואב"ד העיר קאוולא יצ"ו, ולאחרונה חזר לעיר מולדתו נעשכ"ז ושם עלה על כסא הרבנות על מקום זקינו הגה"ק ר' לייביש שפירא זצ"ל, ועל שמה נקרא עד להיום הזה.

רבינו ה' תלמיד מובהק של הרה"ק הרבי ר' מיכל המגיד מזלאטשוב זיע"א וממנו קיבל דרכו בעבודת השי"ת, אולם גם בנגלה ה' רבינו מפורסם כנאון הגאונים, וה' מומחה גדול בהיתר עגונות, ומכל הארצות נהרו אליו שיתיר בנות ישראל אומללות מכבלי עגונות, ומאידך גיסא נהרו אל רבינו חסידים ואנשי מעשה לקבל לקח מפיו, ולשמוע ממנו תורה ועבודת השם, וגם באו אל רבינו אנשים נשים וטף להתברך מפיו בעת צרה ומצוקה, ואף הוא ענה נגד המברכים, והאציל מברכתו עליהם, ואלפי אלפים מופתים נפלאים יסופרו על רבינו, צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

ביום ח' ניסן שנת תק"ס לפ"ק, בהיות ב"ן נ"ב שנים עלתה נשמתו הטהורה לישיבה של מעלה, ומנ"כ באוהל מיוחד בנעשכ"ז, ומקום מנוחתו נעשה למקום רצון אשר המוני אחינו בני ישראל פקדו בכל עת מצוא וראו בו ישועות ונפלאות, ז"ע.

בא שבת בא מנוחה

רבינו הלך שנים רבות לערוך גלות כמו שנהגו הרבה צדיקים וקדושים, פעם בערב שבת נזדמן רבינו לכפר אחד שה' שם יהודי אחד שה' מוכר משקאות לתושבי הכפר – כנהוג בימים ההם – פנה אליו רבינו וביקשו לשבות אצלו ביום השבת, אבל הלה סירב,

הרה"ק רבי חיים מאיר מו"ז'ניץ זי"ע בעל ה'אמרי חיים' ט' ניסן תשל"ב

ומוסדות חסד מכל הסוגים באופן נעלה. חסידות ויזניץ פרחתה ועלתה מיום ליום וגם בערים אחרות נפתחו להם סניפים, ואכן זכה הרבי לראות נחת מפרי עמליו. נפטר זקן ושבע ימים בט' ניסן תשל"ב.

הכרת הטוב תמידית

משתדל היה הרה"ק רבי חיים מאיר מו"ז'ניץ זי"ע, בעל 'אמרי חיים', להקדיש תשומת לב לכל אחד ואחד, ברם למי שחש כלפיו הכרת הטוב היה מתייחס באופן מיוחד, בהיות המעלה הזו מהמידות החשובות אשר בהן הוא דגל. 'מי שעשה לי פעם טובה, כל ימי חי אני נשאר חייב לו', שח פעם, ובהזדמנות אמר: ברוך השם, מידה טובה יש לי, אם קבלתי טובה אי פעם ממישהו לא אשכחנה לעולם. עוד אמר: סימן טוב לו לאדם המכיר טובה, לשמים ולבריות יהיה מי שיהיה המטיב אשר היטיב לו. והיה מרבה לספר בשבח המידה הזו ובגנות המידה של כפיות טובה. בהליכות קדשו שימש כדוגמא ומופת להכרת הטוב, אף לאחר שנים רבות מעת שנהנה או קיבל סיוע מאי מי. עובדות אין ספור מלמדות על מידתו זו.

פעם בשעות הערב, בלכת ה'אמרי חיים' לשאוף אויר, רצה לעשן אך לא היו לו גפרורים, ואיש לא היה נראה ברחוב באותה שעה, שלח ה'אמרי חיים' את אחד ממלווי שייכנס לבית הסמוך ויבקש גפרורים. בשוב השליח שאלו הרה"ק: האם אמר תודה. דומה לזה אירע כי בהיותו בדרך שלח לבקש כוס מים והורה לשליח לומר 'תודה' על כך. לעתים בעת הנסיעות כשהיה שומע כי נהגו שואל את מישהו בחוץ היכן הוא מקום פלוני, והנהג לא הודה על כך, היה נותן הודאה במקומו. בעת שהיה מאושפז בבית החולים אסותא, אחד האחים שטיפל בו אמר כי הוא מפליא את יחס העדינות של הרבי, כי הגם שהוא סובל כל כך ממחלתו, בכל זאת אינו שוכח מלהודות יפה על הסיוע והטיפולים שמגישים לו. פעם התקלקל המאוורר שהיה מונח מולו בשעת התפלה בבית המדרש, עד שיתוקן ביקשו מאוורר מאחד השכנים שגר ליד בית המדרש. כעבור שבועות מספר כאשר פגש הרבי ביהודי שהוא הודה לו על טוב לבו כי החיה את נפשו. הלה לא הבין תחילה על מה הוא מתכוון, עד שגילה את אזנו כי עשה לו טובה בהשאלת המאוורר שלו.

(ספיר ויהלום פר' צו ע"ח - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי חיים מאיר מו"ז'ניץ בעל האמרי חיים זי"ע, נולד בשנת תרמ"ח בעיירה הקטנה ויזניץ שבגבול רומניה וגליציה. לאביו רבי ישראל בעל "אהבת ישראל", בן אחר בן לשלשלת ויזניץ-קוסוב עד רבי יעקב קאפל, מתלמידי הבעל שם טוב.

גם במעלליו התנכר הנער וכל רואיו העידו עליו שלגדולות נוצר. הוא חונן במוח חריף, בהתמדה עצומה ובלב רגיש מלא חמלה על כל אחד ואחד מישראל. בגיל שבע עשרה לקח אותו רבי זאב מראחמיסטרביקא כחתן לבתו, מספר שנים ישב בבית חותנו והשתלם בתורה וחסידות. כעבור חמש שנים התמנה כרבה של העיר ווילחאוויץ שבמרמורוש ופעל שם גדולות ונצורות לביצור חומת הדת.

בפטירת אביו בשנת תרצ"ו מילא את מקומו כאדמו"ר מו"ז'ניץ בגרוסוורדיין. אישיותו הנעימה והזכה משכה אליו עם רב של אלפי חסידים. הוא גם יסד ישיבה גדולה בעיר והצליח להעמיד תלמידים הגונים משך שלושת שנות קיומה. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה וריבוי צרות, יגון ואנחה, שימש ביתו כמרכז לפליטי חרב שהצליחו להמלט מעמק הבכא והרבי הקדיש כל זמנו ומרצו להקלת סבלם.

בתש"ד פלשו הנאצים לגרוסוורדיין, תיכף גזרו גזירות נוראות על היהודים והרדיפות והנגישות נתרבו מיום ליום. בנסי נסים נמלט הרבי עם משפחתו לבוקארעסט, בירת רומניה, בכוונה לעלות ארצה, שנתגשמה רק כעבור שנים עקב בעיות בקבלת ויזות מארצות המעבר. בתקופת ישיבתו בעיר הפיח הרבי רוח חיים בעצמות היבשות של המון יהודים שצרות השואה השפיעו עליהם לרעה והוא, בפניו המאירות ואהבתו המופלגת לכל אשר בשם ישראל יכונה, הצליח לחולל מהפיכה נפשית אצלם ורבים השיב מעוון.

אחר החורבן שב לגרוסוורדיין וחזר ויסד את ישיבתו, אולם, השתלטותם של הקומוניסטים על המדינה שינתה את תוכניתו והתחיל במסע לזרז את אנשיו לעלות לארץ הקודש. בשלהי שנת תש"ז הגיע ארצה וקבע את מושבו בתל אביב.

אבל לא ארכו לו שם הימים ותיכף התחיל בתכניתו הגדולה לבנות שיכון חסידי בבני ברק, ואכן, חפץ ה' בידו הצליח ובשנת תש"י עבור לקריה החדשה.

משך השנים הצליח הרבי לבנות מוסדות מסועפים וכל צרכי הדת

'פתח' בכוס של ברכה, ו'סיים' בשחיטה...

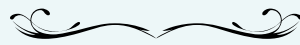
באחת הערים הזקין השוחט והיו ידיו מרטטות, הסבירו לו התושבים בצורה עדינה כי עליו לעזוב את משרתו והוא רועד בשעת השחיטה. אכן אין אדם רואה פסול על עצמו, והשוחט התחיל לתרץ את עצמו כי בשעה שהוא מחזיק בסכין, הוא תופס אותה היטב, ואין כל חשש ופקפק בשחיטתו.

באחד הימים הגיע לעיר זו מרן הרה"ק בעל אמרי חיים מוילניץ זצ"ל והתאכסן אצל אותו שוחט. תושבי העיר גילו להרבי ממעשי השוחט, וביקשוהו שיורה לו להתפטר מתפקידו. שתק הרבי ולא הגיב מאומה, לא הן ולא לאו. התפלאו המקום על אדישותו

בשעה שהדבר נוגע לחשש נבילות וטריפות, אולם התעלומה נפתרה לאחר מספר ימים.

הרבי מוילניץ נשאר לשבות במקום, וכשסיים את עריכת שולחנו הטהור בליל שב"ק, כיבד את השוחט הזקן בברכת המזון, והגיש לו את כוס היין. כשנטל השוחט את הכוס, רעדה ידו והיין החל לגלוש מהכוס... עתה הבינו כולם את המלכודת ששם הרבי לאותו שוחט באין אומר ובאין דברים. כאשר סיים לברך את ברכת המזון, הודיע השוחט להרבי, כי החליט כעת להניח את סכין השחיטה ולהפסיק מעתה את מלאכת השחיטה...

כך פעל הרבי מוילניץ בחכמתו בדרך שלום ובלי מחלוקת. אור חיינו (עמ' קסד)

הגה"ק רבי ישעיה הלוי הורוויץ זצ"ל השל"ה הקדוש י"א ניסן שנת ש"ץ

אחריו ברכה את חיבורו הנודע "שני לוחות הברית", וכן "בגדי ישע" וסידור "שער השמים". (מתוך גל שבת בשבתו)

שבועה בשני לוחות הברית

וכזאת ספרו לי על הרב מו"ר זקני רבינו משה חיים זלה"ה, שפעם אחת באו שנים לפניו לדין תורה והיה הכחשה ביניהם, והבין בעין שכלו וחכמתו שזה המכחיש רוצה לישיבע לשקר, ויאמר לו: התחשוב שאני משביעך בספר תורה, תאמין לי, אין אני משביעך אלא בשני לוחות הברית. ותקף אמר לשמש בית דין: תלך ותטבול עשרה טבילות, ותביא לי את שני לוחות הברית, שאשביע את זה האיש. והנה זה האיש נבהל, כי לא ידע שיש ספר שמו 'שני לוחות הברית' אלא חשב כי אלו שני לוחות הברית שהוריד משה רבינו ע"ה מן השמים, ובגלות הביאום לבבל ונשארו כאן, ותפול עליו אימה גדולה, ויאמר: אני משלם ואיני נשבע ויאמר: לא כי נתחייבת כבר שבועה, וצריך שתשבע, ואז הודה שהוא כיחש בשקר וסיפר האמת.

(הבן איש חי דרושים פרשת משפטים ד"ה ובאופן)

הגה"ק רבי ישעיה הלוי ממשפחת הורוויץ, נולד בשנת ש"ל לערך בעיר לבוב לאביו הג"ר אברהם זצ"ל תלמיד הרמ"א ומהרש"ל.

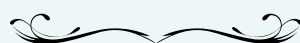
בעל "סדר הדורות" מביא מדברי המקובלים שהיתה בשל"ה הק' ניצוץ מנשמת רות המואביה.

קיבל תורה מפי אביו וכן ממהרש"ל השני מלובלין (רבי שלמה לייבוש'ס). עודנו צעיר לימים היה כסאו מונח בין גדולי הדור, וחתימתו מתנוססת יחד עם רבותיו על תקנה של "ועד ארבע ארצות".

שמו יצא לתהלה וקהלות רבות בקשוהו לבוא לכהן פאר בעירם. כיהן ברבנות בכמה קהלות, ביניהן: פראנקפורט, פראג, פוזנא וקראקא. הרבין תורה לאלפי תלמידים.

בשנת שפ"א עלה לארץ הקודש, ונתמנה לראש העדה בירושלים. גדולי הדור כינוהו

"מרא דארעא ישראל". בשנת שפ"ה כאשר צורר היהודים הפחה עלה לשלטון, פרצו חייליו לבתי הכנסיות ועצרו את גדולי ישראל ובראשם השל"ה, ורק לאחר מאמץ ושוחד רב נפדה מכלאו. הוא הוכרח להסתתר מספר חדשים, עד שנמלט לצפת ואח"כ לטבריה. נסתלק ב"א בניסן שפ"ו (ו"א: ש"צ), ומנו"כ בטבריה. הותר

הגה"צ רבי אלחנן יוסף הערצמאן זצ"ל י"א ניסן תשס"ט

הגאון הצדיק רבי אלחנן יוסף זצ"ל נולד בערך בשנת תרס"ז בעיר הורבישוב במחוז לובלין, לאביו רבי שמואל ז"ל, ומסופר, שבבית זה לא דברו מעולם לשון הרע, אביו רבי שמואל שמר מכל משמר שלא יטמאו את קורות ביתם על ידי דיבורים ומעשים אסורים.

בגיל חמש עשרה (בשנת תרצ"ב) נשלח הנער רבי אלחנן יוסף לוואהלין לעיר לודמיר, שם למד בישיבת בית יוסף נובהרדוק כשנה תמימה.

בגיל שש עשרה, למד בישיבת אור ישראל בלונניץ, אצל הגאונים רבי חיים מגדל קסטרימצקי, והר"מ רבי יוסף ברקוביץ מקוסבה [שהיה מאריות ישיבת מיר] מח"ס חלקת יוסף זצ"ל.

מלונניץ חפץ הנער רבי אלחנן יוסף להמשיך וללמוד בישיבת ברנוביץ, אצל הגאונים הגדולים רבי אלחנן וסרמן, ורבי ישראל יעקב לובצאנסקי ה"ד, ורבי שלמה היימן זצ"ל.

לאחר מכן זכה ללמוד בישיבת חכמי לובלין, ומשם עבר לישיבת קמניץ ללמוד אצל הגאון רבי בער ליבוביץ בעל הברכת שמואל זצ"ל.

אחר שלמד בקמניץ, החליט שהגיע השעה ללמוד בישיבת מיר הגדולה, והוא נסע למיר ללמוד אצל הגאונים הגדולים מרן ראש הישיבה הגאון החסיד רבי אליעזר יהודה פינקל והגאון הגדול רבי אברהם צבי קמאי והמשגיח הגאון הצדיק רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל.

אודות תקופת מלחמת העולם השנייה בשנים ת"ש - תש"ה, כתב רבי אלחנן זצ"ל, ספר שלם "נס ההצלה של ישיבת מיר". והוא מספר על ההצלה שהיתה בדרך נס ופלא, דרך מדינות ליטא - רוסיה - יפן - ושנחאי שבסין. הוא מציין את הניסים הרבים, ואת הפלא הגדול והמיוחד של התעלות ולימוד תורה ויראת שמים, בכל תקופת הנדודים,

עם סיום המלחמה, עבר רבי אלחנן יוסף לארצות הברית יחד עם ישיבת מיר, ושם נישא בשנת תש"ט לרעייתו לבית הלבשרטאם, נינת הדברי חיים זצ"ל, ונטע את אוהלו בסמוך לבית ישיבת מיר ובמניין של בוגרי הישיבה במארסי אווניו, בווליאמסבורג שבברוקלין ניו יורק.

תחילה הוא לימד בת"ת בית שמואל וכיהן כמשגיח רוחני בשורה של ישיבות חסידיות, ביניהן פאפא, נייטרא וטאהש, ומאז החל את דרכו בהפצת דברי מוסר בדרש ובשיחות, ושימש כמשפיע בישיבות והיכלי המוסר בארה"ב. כך גם פרסם שורה ארוכה של ספרים וחברות בהם מיזג את דרכו הייחודית שהייתה מזיגה של

חסידות, מוסר ועיון ליטאי.

נתבקש לישיבה של מעלה ביום י"א ניסן תשס"ט, ומנ"כ בבית העלמין נציבי ישיבת פוניב' בבני ברק סמוך לקבר מורו ורבו המשגיח זצ"ל.

מודים לה' על הזכות שיש לנו להודות לו

בספרו "נס ההצלה", הוא מספר על ישיבת מיר, שלמד בה עוד מלפני מלחמת העולם השנייה, כשהוא מצטרף לנדודיה, אחת מהתחנות המרכזיות בנדודיה של ישיבת מיר בימי מלחמת עולם השנייה, היתה הגעתם לשנחאי.

בשנחאי המשיך הגרא"י יחד עם שאר בני הישיבה בהתמדתו בלימוד תורה. כאן הוציא לראשונה ספר מוסר בשם 'גדלות האדם' והתבלט כדמות מוסרית מיוחדת שהיה מקושר בכל מאודו למשגיח. הוא גם פעל להקים בית ספר ראשון לבנות בשם קרן הילד, ולימים כתב ספר על חוויותיו מאותה תקופה ובו תיאר את הניסים של תקופת שנחאי.

"מרן המשגיח זצ"ל אמר", כתב לימים, "כי שנחאי בסין זה היה חמש שנות הצלחה והתמדה בלימוד... היה קשה מאוד להיות שם בשנחאי והיו צריכים עמל רב ויגע עצום במקום זה, כי בשנחאי סבלו מהאקלים החם השורר שם וכולם היו רצוצים ושבורים, והוא היה מכניס רוח חיים לכולם וממש מחיה מתים במאמרו.

"זו הייתה עיר מלאה מחלות וזוהמה", הוא ממשיך ומתאר, "היו דורכים על מתים ברחובותיה והיו נופלים שם לעשרות ולמאות מרעב וחולי וגם מבחורי הישיבה היו עשרות חולים והוא ה' מרעיש עולמות לפתוח שערי רחמים וכולם נרפאו וניצלו שלא בדרך הטבע".

לקראת התקדמותה של המלחמה כאשר האמריקאים הלכו והתקרבו לשנחאי החלו הפצצות כבדות על העיר, אבל זה לא הרתיע את בני ישיבת מיר ללמוד בהתלהבות. בינתיים הגיעו בשורות איוב מגולת אירופה והתברר כי כל ישיבות ליטא נמחקו על ידי הנאצים. במקום להישבר מבשורה נוראה זו, חיזק המשגיח את התלמידים ואמר להם: "עכשיו שנשארנו רק אנו וישיבות ארץ ישראל, אין ספק שנראה את יד ההשגחה עלינו".

ל' אלחנן עצמו אירע נס כפי שתיאר לימים, כאשר האמריקאים החל להפציץ מבנים אסטרטגיים בשנחאי וכך גם מתקני שידור רדיו. היפנים מצידם התקינו תחנה כזו בבניין בגטו היהודי ממנו היה אסור לפליטים לצאת ובו התגוררו תלמידי ישיבה ובתוכם גם הרב הערצמאן. "אני גרתי בבנין זה", סיפר, "ובוקר אחד היה לי כאב

ראש עם חום והתלבטותי אם כדאי לבקש רשיון יציאה מהיפנים חוץ לגטו כדי ללכת לרופא. חששתי מכך כי המפקד היפני של הגטו היה טיפוס אכזרי שלפעמים הכה מכות רצח ובעט בנתיניו ברגליו, ובכל זאת למעשה הלכתי אליו ובקשתי רשיון לצאת לרופא והוא נתן לי את הרישיון. כשחזרתי מהרופא ראיתי שהאמריקאים הפציצו את כל הבנין עד היסוד, והיו שם הרבה הרוגים רח"ל מהבנין הזה ואני ניצלתי בחסדי השם".

הבטחתו ל'זמרים לע"ג

לפני למעלה מעשור כאשר חלה רבי אלחנן יוסף הערצמאן והוא ערירי ללא ילדים, ביקש להיקבר ליד רבו הגדול המשגיח הגר"י לווינשטיין, ואף קנה מבעוד מועד אחוזת קבר לידו. או אז גם חיבר

את הצוואה המופלאה שלו, בה פתח ואמר: "לדאבון לא מילאתי תפקידי אפילו אחוז קטנה ממה שאני מחוייב לבוראי, במיוחד החסדים טובים שגמלני שנשארתי בחיים מן השריפה הגדולה". לפיכך ביקש "שכל אחד יתן כפי יכולתו צדקה לזכר נשמותי, אלחנן יוסף בן שמואל וצפורה. ומי שיכול בטבילת מקוה ועשרה קפיטלאך תהילים: ט"ז, ל"ב, מ"א, מ"ב, ג"ט, ע"ז, צ', ק"ה, קל"ז, ק"ג. ומי שיאמר את עשרה קפיטל תהילים על קברי, או בכל מקום, או לימוד משניות, אשתדל לטובתו כמה שאפשר, וייוושעו בכל מה שצריכים... וכמו שבחיים חיותי לא נשארתי בעל חוב מאלו שקבלו טובה, כן אקווה לה' לשלם כפל כפליים בע"ה", חתם.

העדויות המופלאות על המופתים המתרחשים על קברו, מלמדות שהגרא"י אכן מקיים את הבטחתו.

גליון ביהמ"ד

הגה"צ רבי שמשון פינקוס זי"ע בעל 'שבת מלכתא' ועוד י"ב ניסן תשס"א

בהיותו בן 56 נהרג הרב פינקוס בתאונת דרכים יחד עם רעייתו ובתם מרים בת ה-19. הם נקברו בהר המנוחות בירושלים.

מדוע לא עושים קידוש על דף גמרא?

דברים נפלאים שאמר הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל: כשיהודי עושה קידוש בליל שבת, הוא מכריז "ויכולו... ויכל אלקים ביום השביעי". מדוע דוקא על כוס יין? למה לא על דף גמרא? כשיהודי רוצה להודות לקב"ה הוא עורך סעודה גדולה, ומגיש לפני הציבור עוגות שתיה וכו'. מדוע? אלא שאם היינו עושים קידוש על דף גמרא, או על ספר תהלים, היתה זו עדות שבאה מתוך ידיעה שכלית פילוסופית, אך כוס יין או חתיכת עוגה, זו עובדה מוחשית ופשוטה שנכנסת לגופנו, וכך גם המציאות של הקב"ה היא פשוטה וברורה. (נפש שמשון אמונה עם רלז)

נולד בארצות הברית לאביו הגר" אברהם חיים. לאמו ממשפחת ויינברג מצאצאי שושלת אדמו"רי סלונים.

בצעירותו למד בישיבת בית התלמוד בניו יורק אצל הגאון רבי אריה לייב מאלין. בהמשך עלה לארץ ישראל ללמוד בישיבת בריסק,

נשא את בתו של הגאון רבי מרדכי מן, ראש ישיבת בית הלל בבני ברק.

לאחר נישואיו גר בבני ברק, תקופה קצרה שימש כראש ישיבת מהר"ט דרבי יואל מסאטמר בבני ברק, ולאחר מכן עבר להתגורר בתפרח. בתקופה זו היה משגיח בישיבת אופקים ומאוחר יותר נעשה ראש ישיבה בישיבת ירוחם. לבקשת גדולי ישראל הוא עבר לגור באופקים וכיהן שם כרב מעל לעשרים שנה.

היה מקובל והתפלל על פי כוונות סידור הרש"ש. את תורת הקבלה למד בין השאר בישיבת אהבת שלום בראשות המקובל רבי יעקב משה הלל.

לרב פינקוס ולאשתו חיה מינדל היו 12 ילדים. אשתו ניהלה את התיכון החרדי לבנות באופקים, "נווה יוכבד". בגיל 56 נהרג הרב פינקוס בתאונת דרכים יחד עם רעייתו ובתם מרים בת ה-19. הם נקברו בהר המנוחות בירושלים.

היה מגיד ומשפיע מפורסם, כשבדרשותיו הדגיש הרב פינקוס את חשיבות הרגשת הקרבה לקב"ה באופן תמידי.

המושל הנפלא על התביעה - שלא בקשנו עזרה מה'

כתב השל"ה הק' וזה לשונו: "ומצאתי כתב יד של החכם האלוקי מהר"מ קורדובירו ז"ל (הרמ"ק) שכתב וז"ל: לימדנו זקן אחד שעל מנת לבטל המחשבה, יאמר פסוק זה הרבה פעמים "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", ובעיני פשוט שזה הזקן היה אליהו הנביא,

יתעורר ויקים צעקות, חבירו בדיוק יהיה זקוק לקבל את תרופותיו, ובאותו רגע חולה שלישי יחוש ברע ויזדקק לטיפול מהיר, אם יתרחש משבר כזה ותראה שאינך מסתדר - תרים טלפון, ומיד ישלחו לך עזרה.

רק התחילה התורנות שלו והצרות התחילו לצוץ. כל מה שאמרו לו שיכול לקרות - קרה. כמעט כל חולי המחלקה, אחד אחרי השני, התעוררו משנתם עם סיבוכים קשים. הרופא מצא את עצמו מתרוצץ ממיטה למיטה ומטפל בחולים כמיטב יכולתו, אפס כי כוחותיו היו דלים מדי והוא לא הצליח להעניק את הטיפול הדרוש לכולם. לפנות בוקר אירע האסון, בעוד הוא מתמודד לבדו, בשארית כוחותיו להעניק את הטיפול הדרוש לחולה פלוני, מת חולה אחר במחלקה טרם הצליח להגיע אליו כדי להעניק לו את הטיפול שהיה זקוק לו נואשות.

תבעו את הרופא למשפט באשמת רשלנות רפואית. בבית המשפט נעמד הרופא הנאשם וטען בלהט כלפי השופט: עבדתי במסירות נפש ממש, רצתי ממיטה למיטה ולא נחתי כל הלילה. האם ניתן להאשים אותי? מה עשיתי? וכי נרדמתי על משמרתתי? הרי פשוט לא הספקתי להגיע לאותו החולה שמת לבסוף, זה לא היה בכוח אנושי!

ענה השופט: לא ולא! אתה פושע! מי צריך את המסירות נפש שלך? הרי אמרו לך שאם לא תסתדר תזעיק תגבורת, לא לנסות להסתדר לבד. אתה אשם בגרימת מוות ברשלנות!

ולרוב ענוותנותו של הרב לא רצה לגלות, על כן יהא נזהר בזה מי שנפל בלבו מחשבת און או מחשבת הבל שיאמר הפסוק הג"ל הרבה פעמים, ונראה בעיני שיאמר גם כן הפסוק 'סעפים שנאתי ותורתך אהבתי' ויאמר אותו בהתעוררות גדול גיבור כאר"י עכ"ל.

והוסיף השל"ה הק': "וענין הפסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה' לבטל מחשבות רעות, לכאורה הוא מפני שאמרו חז"ל שקרבן עולה מכפר על הרהורי הלב, ולכן הפסוק שמצוה להבעיר תמיד את אש העולה, שעניינו בעירה ונקיון תמידי וכפרה על הרהורי הלב, מסוגל הוא נגד המחשבות רעות".

ומעיד הגה"צ הגר"ש פינקוס זצ"ל (בספרו תפארת שמשון דברים עמ' רסא): אמירת פסוקים אלו היא סגולה נפלאה, אני מכיר אנשים שבתקופת בחירותם, כאשר התמודדו עם הנסיונות הקשים הללו, אמרו פסוקים אלו כל יום עשרות פעמים, והם מעידים שסגולה זו הפכה להם את החיים. - לומר עוד פעם ועוד פעם, אפילו בלי כוונה, כי זו סגולה נפלאה מאוד עכ"ל הנפלאים.

ומוסיף הרב פינקוס משל נפלא: על פי מעשה שהיה, רופא באחד מבתי החולים עבד במחלקה שנועדה עבור חולים במצבים קשים במיוחד. בדרך כלל היו במחלקה הזו שלשה רופאים, אך באותו לילה הסתפקה הנהלת בית החולים ברופא אחד בלבד.

אמנם מראש הזהירוהו ואמרו לו כך: אנחנו מקוים שהכל יהיה בסדר והחולים ישנו בשלום כל הלילה, אבל יתכן שחולה פלוני

הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש זי"ע

בעל צמח צדק

י"ג ניסן תרכ"ז

פיענא. לאחר הסתלקות חותנו-דודו (ט' כסלו תקפ"ח) הרה"ק רבי דוב בער, נמנו וגמרו גדולי החסידים להכתירו בכתר ההנהגה, אך הוא סירב בכך. זמן רב עמד בסירובו עד שתקפו עליו הפצרותיהם ונעתר להם.

אלפי חסידים גדולי תורה ויראה הסתופפו בצילו, ונהנו מזיו אורו וקדושתו. עת צרה ליעקב היתה בתקופתו, עידן גזירת ה"קאנטאניסטן", [שבה חטפו את ילדי ישראל מידי אמם וגידלו עד הגיעם להיות בני כ' - כדי לשרת בצבא הצאר הרוסי למשך כ"ה שנים. שם עינו את הילדים עד מוות כדי שימירו דתם. לדאבונם של ישראל סייעו בידי השלטונות גם יהודים פורקי עול - שכונו "חאפערס" (חוטפים) - שמכרו את עצמם בעד בצע כסף]. רבינו מסר נפשו

הרה"ק רבי מנחם מנדל מליובאוויטש נולד ביום כ"ט אלול שנת תקמ"ט בעיר ליאזני - לאביו רבי שלום שכנא ולאמו הרבנית מרת דבורה לאה בתו של בעל ה"תניא" זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטפערסק זי"ע.

בהיותו בן ד' שנים נתייתם מאמו. זקינו הק' לקחו תחת ידו לחנכו ולגדלו. כבר בטל ילדותו החל לכתוב חידו"ת, בנגלה ובנסתר, ממה ששמע מפי זקינו, כשהוא מוסיף נופך משלו.

בשנת תקס"ג בא בברית הנישואין עם בת דודו - אחי אמו - הרה"ק ר' דוב בער מליובאוויטש זי"ע.

בעת מלחמת רוסיה צרפת ברח ביחד עם זקינו הגדול בעל ה"תניא", והיה עמו בשעת פטירתו (כ"ד טבת תקע"ג) בכפר

זכרון לצדיק

מעשיהם של צדיקים שהללוהו יחולו השבוע

שמעתי מנכדו אדמו"ר מבאברויסק (=הרה"ק רבי שמריהו נח שניאורסהאן ז"ע בעל מחבר ספר "שמן למאור", בן הרה"ק רבי יהודה לייב מקאפוסט ז"ע, בנו של ה"צמח צדק" מליובאוויטש ז"ע) שאדמו"ר (=הצמח צדק) דיבר הרבה מהכתיבה הנפלאה של ה"בית יוסף" להעתיק הלשון של כל אחד ואחד, אף שאינו מחדש שם מאומה. כי אם מחדש – יש תענוג בהחידוש, ועל ידי התענוג אינו מורגש כובד המלאכה והעבודה, אבל אם רק מעתיק – הוא מלאכה כבידה מאוד בלי תענוג השכל, רק תענוג אלקי.

"וזהו שנקראים: 'סופרי המלך', כי כתיבתם היא 'בשביל המלך', ולא בשביל עונג לעצמו! ואפשר לומר שעל ידי זה זכה ה"בית יוסף" למגיד שאמר בעצמו: אני המשנה המדברת בפך, ולא הרגיש עצמותו אז. ואנו נאמר שגם רבינו (=הצמח צדק) היה סופר נפלא, וגם כן העתיק הרבה, וכל התנ"ך שלו הוא מלא מהעתיקות. וכל כך היה טרוד בכתיבתו – עד שראוהו שכתב בברכת "אמת ויציב", וכל פעם שעלה בדעתו איזה חידוש רשם על הגליון, [בקורות חב"ד אכן מסופר כי "אצל כ"ק אדמו"ר הצמח צדק זצ"ל היה עומד דיו וכל כלי הכתיבה בכל החדרים, שאם היה נופל לו איזה חידוש תורה בנגלה או בחסידות – תיכף היה כותבו!]", ועל כן הסתלקות שניהם ביום אחד."

כוחו של ניגון

בשנים האחרונות שלפני הסתלקותו של הרה"ק ה"צמח צדק" זיע"א היה חולה וחלוש מאד והיה שוכב במטתו ולא יכול היה לקום בעצמו. וכשנצרך לו איזה ספר היה קורא למשרתו ר' חיים בער שהיה בחדר הסמוך לחדרו, והיה מגיש לו הספר מארגז הספרים שהיה בחדרו.

פעם אחת בלילה החליט ר' חיים דב בדעתו, שכשיקרא לו הצמח צדק יעשה את עצמו כישן ואינו שומע ויראה מה יעשה הצמח צדק. כעבר איזה שעות קרא אותו הצמח צדק מחדרו: חיים בער, חיים בער. אבל הוא לא ענה לו.

ושמע ר' חיים בער איך שהצמח צדק התחיל לנגן את הנגון של ד' בבות בדבוקת, ואחר כך קם ממטתו בעצמו ונגש להארגז ולקח ספר ושכב על מטתו.

(ספיר ויהלום לחג הסוכות - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

למען הצלת גופם של ילדי ישראל מידי הרשעים חיילי הצאר ימ"ש, והצלתם נפשם - בשלחו אנשים ללמדם ולעודדם בשמירת התורה והמצוות, שעל פעולות אלו, היתה אחת דתו, כמורד במלכותו רבינו קירב מאד את "חיילים" אלו, ודלתו היתה פתוחה לפניהם בכל עת, אף בעתים שהיה יושב סגור ומסוגר לפני חסידיו. כן לחם בתוקף ועז נגד ה"חוטפים" ולא חת מפני איש.

נסתלק לשמי רום אור ליום חמישי י"ג ניסן שנת תרכ"ו ומנ"כ בליובאוויטש. בהתאם לבקשתו לא נחרתו על מצבתו הק' תוארי כבוד, כי אם שהשיב רבים מעוון. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

גדול שצריכים "למדוד" אותו, הקטן גדול ממנו...

בבית חב"ד מסופר, כי פעם בעת עריכת ה"סדר" אצל הרה"ק בעל ה"צמח צדק" מליובאוויטש ז"ע, כשהגיעו ל"יחין", לקח אחד מן המסובים את שני חצאי המצה ו"מדד" איזהו מהם הגדול יותר כדי להטמינו לאפיקומן.

ראה זאת הצמח צדק ז"ע ואמר: גדול שצריכים "למדוד" אותו, הקטן גדול ממנו...

לימים אמר נכדו, הרש"ב מליובאוויטש ז"ע: הייתי אז ילד צעיר, כבן חמש, כששמעתי זאת... ומאז ואילך נקבע בי רגש של מיאוס לגדול ש"מודדים" אותו...

(הגדש"פ ליקוטי אב - פסח)

סופרי המלך שנסתלקו בי"ג ניסן

ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו (אסתר ג, יב).

בספר כתבי הרח"א ביחובסקי (עמ' קלט), והוא ניהו החסיד רבי חיים אליעזר ביחובסקי ז"ל (עמ' קלט) אשר הסתופף בצילם של אדמו"ר ליובאוויטש וקאפוסט, כותב רמז מעניין בפסוק זה, כותב רמז מעניין בפסוק זה, ואלו דבריו:

"אפשר לומר רמז בפסוק זה – להסתלקות רבינו ה"צמח צדק" ז"ע, וגם רבינו ה"בית יוסף", ששניהם נסתלקו בי"ג בניסן, והיו שניהם "סופרי המלך" – מלך מלכי המלכים הקב"ה.

מחברים

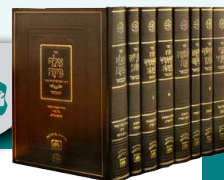
- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
ככה מתחילים את היום!

לחץ כאן להצטרפות

ישרות
לחייל האיש

השמן של הצדקה

התפלא האיש ושאל: הרי הרבי אמר כמה טוב שבאתי, מה בדיוק טוב בזה שבאתי אם הרבי לא מרשה לי לבטל את השידוך ועלי לשלם את כל הכסף? אמר לו הרבי: כמה טוב שבאת, התכוונתי, כמה טוב שאתה באת ולא המחותן שלך. תתאר לעצמך שאתה היית יורד מנכסיך חלילה, והמחותן שלך הוא זה שהיה מגיע לבקש לבטל את השידוך. כמה אתה צריך להודות להקב"ה שאתה נשאר עשיר ולא ירדת מנכסיך... אדרבה, לך ותפייס את מחותנך ואמור לו שבודאי השידוך נשאר על מכונן ואתה מתחייב לשלם את כל ההוצאות כיד ה' הטובה עליך.

הסיפור הזה יכול להסביר לנו את דברי הגמרא במסכת ב"ב (ט:): 'הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו מתברך באחת עשרה'. לפעמים אדם אומר לעצמו: מספיק שאני נותן כסף לצדקה, מה לי עוד לשבת ולפייס את העני בדברים רכים ולהנעים לו את זמנו. אבל כשאדם מתבונן כמה מאושר הוא שדווקא הוא נמצא בצד הזה של הנותנים ולא של המקבלים, הרי שזה נותן לו את הכוח והדרבון לפייס את העני. ואכן יש שאומרים שזה מה שגם אומרים לעני: אל יפול רוחך, גם אתה עוד תהיה בצד של הנותנים בעז"ה.

רבינו האביר יעקב אומר בפרשת השבוע (ויקרא ב א): 'וְנָפֵשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבָּן מִנְחָה לַה' סֵלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ וַיֵּצֵק עָלֶיהָ שֶׁמֶן. קָרְבֵּן מִנְחָה זוּ הַצְדָּקָה, וַאֲיֵךְ מִקְיָיִמִים אֶת מִצְוֹת הַצְדָּקָה? וַיֵּצֵק עָלֶיהָ שֶׁמֶן עַל יְדֵי דְבָרִים טוֹבִים שֶׁמִּפְיִסִים אוֹתוֹ, שֶׁכֵּן דְּבָרִים רַכִּים נִמְשָׁלוּ לְשֶׁמֶן, כְּשֶׁאִדָּם עוֹשֶׂה כֵךְ – הִרִי הוּא מִקְיָיִם אֶת הַמִּצְוָה בְּלֵב שָׁלֵם. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הפגישה של המחותנים שהייתה אמורה להיות באוירה שמחה ומרוממת, לא הסתיימה כך. כבר זמן רב שצד החתן שולח לצד הכלה מתנות וגדוניה, ואילו הצד השני עושה את עצמו כאילו הסיפור אינו נוגע אליו. ההורים של הכלה כמובן מודים מאוד על המתנות, אבל הם לא שולחים מתנות לחתן. יותר מזה: אין שום התקדמות מצד הורי הכלה לגבי ארגון האולם לחתונה, סידור השבע ברכות, ומקום המגורים לזוג הצעיר. הדבר משונה הזה הביא לפגישה בין שני המחותנים.

אבי החתן התעניין תחילה בשלומה של הכלה ובשלום המחותנים, אבל לאט לאט הוא עבר לסוגיא הבערת: מה קורה כאן? למה צד הכלה לא משתף פעולה בהכנות לקראת החתונה המתקרבת. אבי הכלה היה נבוך מאוד, אבל אחרי כמה דקות יצא המרצע מהשק. מתברר שהמחותן שהיה אדם נכבד ואיש עשיר ירד מנכסיו והפך להיות עני ואביון. אין לו כסף בשביל חיי היום יום, ובודאי שאין לו כסף למתנות לחתן ולהוצאות החתונה. אבי הכלה היה בהלם מהדברים שהוא שמע. הוא לא הגיב כלום, אבל כשהוא יצא הוא עלה על הרכבת ונסע לרבי הקדוש רבי חיים מצאנז ואמר לו: סגרתי שידוך עם איש פלוני שהיה אדם מכובד ועשיר, הוא התחייב גדוניה יפה, והנה כעת הוא ירד מנכסיו ואין לו לקיים את ההתחייבות. באתי לבקש מהרבי רשות לבטל את השידוך.

חיך הרבי ואמר לו: כמה טוב שאתה באת! כמה טוב שאתה באת! הבין האיש שהרבי מסכים אתו ואמר: אז איך בדיוק כדאי לומר לצד השני על ביטול השידוך? קפץ הרבי ואמר: חס ושלום! אסור לבטל שידוך! החתונה תתקיים למזל טוב, ואתה תשלם את ההוצאות כולם.

חיך הרבי ואמר לו: כמה טוב שאתה באת! כמה טוב שאתה באת! הבין האיש שהרבי מסכים אתו ואמר: אז איך בדיוק כדאי לומר לצד השני על ביטול השידוך? קפץ הרבי ואמר: חס ושלום! אסור לבטל שידוך! החתונה תתקיים למזל טוב, ואתה תשלם את ההוצאות כולם.

לשונות שגאולה

וְהוֹצֵאתִי

כשטועמים אפילו מקצת מאוד
החסידות בורחים ויוצאים מתוך
החושך מפנימיות הרצון הטוב.

וְגֵאֲלֵתִי

בשלהבת תורת החסידות מתגלה
שכל עומק הגלויות הם הם הכלי
הגדול לנאולות השלמות.

וְלִקְחֵתִי

במצוק ולכת החסידות מתרוממת
הנשמה לא להסתפק בנאולות הפריטת
עד שיבוא הכל על תיקונו. "ולקחתי"
אתכם לי עבד כל העם.

וְהִצַּלְתִּי

בגילוי אור החדש "והצלתי אתכם"
- שלא ישרא אצלכם שום "עבדות"
לסטרא אחרא, וכך דברי ה"חיתר"
הרשות יהיו קודש לעבודתו יתברך שמו.

וְהִבֵּאתִי

כשיקוימו כל ד' לשונות של גאולה
ויופצו מעיינות החסידות לכל העולם, אז
"והבאתי אתכם" - "קאתי מר" בנאולה
השלמה שאין אחריה גלות.

א' חסידישער "סדר"

אוצר פניני החסידות - פסח

מאמרים נבחרים ושמועות נאות בשורשי חג החירות
המכוננים ומדוממים את האדם לעולמות נעלים
מעשי צדיקים |
ספיד ויהלום - הארה חסידית ועובדך טבין |

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66